

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย” มีวัตถุประสงค์ ๑. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๒. เพื่อศึกษาการบูรณาการทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๓. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็นตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

๔.๒ ศึกษาการบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

๔.๓ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

๔.๔ บทสัมภาษณ์เพิ่มเติม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นไว้โดยนำหลักทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้าน ใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรม ด้านสถานการณ์ และด้านการปฏิรูป มาบูรณาการกับพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาผู้นำ ๒ ประการ ได้แก่ สังคหัตถ์ ๔ และพรหมวิหาร ๔ หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ๒ ประการ ได้แก่ สัปปริยธรรม ๗ และสังฆโสภณสูตร เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เพื่อศึกษาการบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ

จากการศึกษาข้อมูลทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถสรุปภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย พบว่ามีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้าน และแยกประเด็นเป็นปัญหาใหญ่ๆ ๔ ปัญหา ได้แก่ ๑.ปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ ๒.ปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านพฤติกรรม ๓.ปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำด้าน

สถานการณ์ ๔.ปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการปฏิรูป จากการบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย สามารถจำแนกได้เป็น ๒ หลักใหญ่ๆประกอบด้วย หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบด้วย ๑. ทาน หมายถึง การให้ ๒. ปิยะวาจา หมายถึง วาจาเป็นที่รัก ๓. อตถจริยา หมายถึงการประพฤติประโยชน์สาธารณะ ๔. สมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย และพรหมวิหาร ๔ หลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ประกอบด้วย ๑. เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี ๒. กรุณา หมายถึง อยากช่วยผู้อื่น ให้พ้นความทุกข์ ๓. มุทิตา หมายถึง เบิกบาน พลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุข ๔. อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลางหลักพุทธธรรมที่บ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ได้แก่ สปัริสธรรม ๗ คือหลักธรรมของสัตบุรุษหรือคนดีหรือของมนุษย์ผู้มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์ดี มี ๗ ประการ ประกอบด้วย ๑. ธัมมัญญตา หมายถึง รู้จักเหตุ ๒. อัตถัญญตา หมายถึง รู้ความ มุ่งหมาย รู้จักผล ๓. อัตตัญญตา หมายถึง รู้จักตน ๔. มัตตัญญตา หมายถึง รู้จักพอดี ๕. กาลัญญตา หมายถึง รู้กาลเวลา ๖. ปริสสัญญตา หมายถึง รู้จักชุมชน ๗. ปุคคัญญตา หมายถึง รู้และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล และสังฆโสภณสูตร หลักธรรมของผู้บริหารว่าด้วยการทำให้หมู่คณะงดงาม ประกอบด้วย ๑. วิยัตโต หมายถึง เป็นผู้ไม่มีปัญญา ๒. วินีโต หมายถึง เป็นผู้วินัยดี ๓. วิสารโถ หมายถึง เป็นผู้แก้หลัก ๔. พหุสุโต หมายถึง เป็นผู้มีความรู้ ศึกษาทรงจำมาก ๕. ธัมมานุธัมมปฏิปันโน หมายถึง เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร ซึ่งผู้วิจัย นำหลักพุทธธรรม ๔ ประการ บูรณาการกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้าน ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ เพื่อนำเสนอแนวทางเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

ในการศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เพื่อการบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (In-Death Interview) ซึ่งเลือกวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๑ รูป /คน โดยมี ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังต่อไปนี้

๔.๑) ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

จากการเก็บข้อมูลวิจัย พบว่าภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๔ ด้านใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. ด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย คุณลักษณะทางกายภาพ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพทักษะและความสามารถ ลักษณะเด่นทางสังคม ด้านพฤติกรรม ประกอบด้วย ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำแบบเสรีนิยม ๒. ด้านสถานการณ์ ประกอบด้วย สิ่งงาน สอนงาน หรือขายความคิด ร่วมงานหรือการมีส่วนร่วม เอื้ออำนาจ ๓. ด้านการปฏิรูป ประกอบด้วย ผู้นำการปฏิบัติ ผู้นำการปฏิรูป ผู้นำแบบไฝอำนาจ ผู้นำแบบวีรบุรุษ ผู้นำแบบซูปเปอร์แมน ดังนี้

(๑) **ด้านคุณลักษณะ** ประกอบด้วย ขาดการพัฒนาตนเองในการเป็นผู้แทนที่ดี และขาดการปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม แต่ทั้งนี้ความสำคัญทางด้านจริยธรรม ความมีคุณธรรมของผู้นำ^๑ ขาดความรู้รอบรู้ในทุกด้าน ขาดความตื่นตัว ทันโลก ทันเหตุการณ์ ขาดความสามารถในการประสานความสัมพันธ์ และขาดการสร้างสมดุระหว่างความต้องการของประชาชนที่หลากหลายให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ขาดความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้ ขาดความสามารถในการอธิบายเหตุผลและการตัดสินใจ โดยขาดความคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะได้ ขาดความกล้าหาญ และขาดการยืนอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม ด้านคุณลักษณะของผู้นำทั้ง ๔ ประการ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย สามารถพัฒนาไปในทิศทางที่ดี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวม แต่ทั้งนี้ความสำคัญทางด้านจริยธรรม ความมีคุณธรรมของผู้นำ ย่อมมีความสำคัญกับคุณลักษณะ ๔ ด้านเช่นเดียวกัน^๒ ผู้บริหารพรรคการเมืองไทยต้องมีความรอบรู้ในทุกด้าน มีความตื่นตัว ทันโลก ทันเหตุการณ์ สามารถประสานความสัมพันธ์ และสร้างสมดุระหว่างความต้องการของประชาชนที่หลากหลายให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ต้องโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ต้องสามารถอธิบายเหตุผลและการตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะได้ ต้องกล้าหาญ และยืนอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม^๓ ประกอบด้วย

(๑.๑) **คุณลักษณะทางกายภาพ** มีความสูงและน้ำหนักที่สมส่วน เป็นคนเปิดเผย ช่วยงานสังคมเป็นผู้ประนีประนอม ความสามารถ การทำงาน และการบริหารงานได้แทบทุกงาน^๔ มี

^๑สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^๒สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^๓สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^๔สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตกรรมการสุขาภิบาลและสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

ลักษณะที่ดีเป็นที่ประทับใจ^๕ มีระดับการศึกษา ขั้นต่ำระดับปริญญาตรีขึ้นไป^๖ ไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับทั่วไป^๗ จากอดีตถึงปัจจุบันการเมืองไทยเป็นแนวครอบครัวหรือพวกเดียวกันจากรุ่นสู่รุ่นยากที่จะแก้ไข ควรมีการกำหนดลักษณะความสามารถและระดับการศึกษา^๘ รัฐบาลทบทวนที่^๙ มีสุขภาพร่างกายที่ดีและแข็งแรง^{๑๐} รู้จักตัวตนที่แท้จริงของตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมรอบตัวตน^{๑๑}

(๑.๒) **คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ** ต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตนเปิดเผยเข้ากับสภาพสังคมได้ดี^{๑๒} มีคุณธรรม^{๑๓} เป็นคนดีที่มีคุณธรรมเก่งมีความสามารถแก้ไขปัญหาได้ดีทำงานเพื่อประเทศชาติแท้จริง^{๑๔} นักการเมืองมาจากหลากหลายอาชีพ โดยส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจ และนักการเมืองอาชีพจึงยากต่อการพัฒนา เกี่ยวกับผู้แทนนำคุณธรรมทางพรรคการเมืองควรต้องทำการพัฒนา ผู้นำมีคุณธรรมทำให้ผู้นำมีความเจริญรุ่งเรือง เพราะคุณธรรมที่มีอยู่นำมาพัฒนา คือหลักธรรมและรับฟังเมื่อจริง^{๑๕} ควรเป็นนักการเมืองต้องไม่ชื่อเสียงขายเสียง มีความซื่อสัตย์ เป็นนัก

^๕สัมภาษณ์ นายอรรถเวช ขยางค์, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^๖สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^๗สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^๘สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อภากรโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยวิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^๙สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐}สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑}สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒}สัมภาษณ์ นายอรรถเวช ขยางค์, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓}สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยฐากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔}สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕}สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

เสียสละที่แท้จริง กล้ายอมรับความจริง ไม่เข้าข้างพวกพ้องมีความตรงไปตรงมา^{๑๖} เข้าใจสังคม^{๑๗} ต้องเป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัว มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ^{๑๘} มีคุณธรรมจริยธรรม^{๑๙} การแต่งกายควรให้ถูกกาลเทศะ มีการวางตัวอย่างเหมาะสม^{๒๐} นักการเมืองควรรู้ตามหลักสัปบุริสธรรม ๗ ประการ และควรปฏิบัติให้ครบถ้วนมีบุคลิกภาพที่ดีและมีอัธยาศัยดี^{๒๑}

(๑.๓) **ทักษะและความสามารถ** ควรมีระดับสติปัญญาดี ควรมีทักษะในการพูดการเจรจา ควรมีความรู้ในเรื่องทั่ว ๆ ไป ควรขยันหมั่นเพียร มีความกระตือรือร้นในทุกด้านที่ควรจะเป็น ต้องตื่นตัวอยู่เสมอมีสติปัญญาที่ดี เข้าใจสถานการณ์การเมืองและมีคุณธรรม^{๒๒} มีความรู้ ความสามารถ^{๒๓} มีประสบการณ์ทางด้านการเมือง ภาครัฐอย่างน้อย ๕ ปี^{๒๔} หรือมีประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อย ๑๐ ปี อาจเป็นงานภาครัฐราชการ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชนก็ได้^{๒๕} มีความรู้ความสามารถ มีความเข้าใจในงานนั้นๆ ในฐานะผู้บริหาร อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน รู้จักใช้ศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารจัดการ^{๒๖} มีวิสัยทัศน์^{๒๗} พัฒนาความรู้ความสามารถ^{๒๘}

^{๑๖}สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อาภากรโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗}สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙}สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิชย์, สมาชิกสภาเมืองพัทยา, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐}สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑}สัมภาษณ์ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์, รองโฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๒}สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยางกูร, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๓}สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๔}สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๕}สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๖}สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๗}สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๘}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

ควรมีความสามารถอย่างแท้จริง มีการควบคุมอารมณ์ที่ดี ไม่โมโหง่าย^{๒๙} มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการเมือง ควรรู้บริบทการเมืองไทย มีหลักคิดพัฒนาการเมืองให้เจริญได้ต้องมี ๑) มีความรักการเมือง (สำคัญที่สุด) ๒) รัก ประชาชน ๓) เสมอต้นเสมอปลาย ๔) ทำต่อเนื่อง^{๓๐} ในการบริหารพรรคการเมือง ควรนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารพรรคการเมืองด้วย เนื่องด้วยพรรคการเมืองบางพรรคขาดคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารบ้านเมืองที่ดี^{๓๑} ต้องซื่อสัตย์ มีคุณธรรม มีhiriโอตตปัปะ และต้องมีความอดทน^{๓๒}

(๑.๔) ลักษณะเด่นทางสังคม เข้าสังคมได้ในทุกเวลา^{๓๓} มีความน่าเชื่อถือ^{๓๔} มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่ดี มีความเชื่อในระบบประชาธิปไตย^{๓๕} คิดเชิงบวก^{๓๖} มีความพร้อมซึ่งควรแก่การบริหารคน อาจมีมาภายหลัง ประมาณร้อยละ ๗๐-๘๐^{๓๗} มีการสร้างผลงานที่โดดเด่น เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๘}

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านคุณลักษณะ เป็นลักษณะที่พิเศษของบุคคล ที่มีอยู่ในตนและส่งอิทธิพล สู่ความเป็นผู้นำและทำให้คนอื่นทำตาม ซึ่งควรส่งผลสู่ความดีและความงามคุณลักษณะของผู้นำควรครอบคลุมทั้งลักษณะทางกายภาพสติปัญญาอารมณ์ตลอดจนอุปนิสัยที่ดีงามของผู้นำซึ่งก่อให้เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่น ที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของ

^{๒๙}สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๐}สัมภาษณ์ นายสง่า ชนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเพื่อไทย, วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๑}สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๒}สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริปุลโย, ดร., อาจารย์ประจำ มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๓}สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุญ พริกบุญจันทร์, อาจารย์พิเศษ มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัยวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๔}สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๕}สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๓๖}สัมภาษณ์ พลตรี สุชิน วิเศษโกสิน, อดีตประธานที่ปรึกษาผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทยพัฒนา จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๗}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๓๘}สัมภาษณ์ ดร.สิทธิศักดิ์ พัฒนชัย, อดีตผู้อำนวยการพรรคกิจสังคม, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้นำจึงต้องหมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และมองตัวเองอย่างรอบด้าน รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นของคนรอบด้านในเรื่องภาวะผู้นำของตนเอง ผู้นำอาจมิใช่ผู้ที่สมบูรณ์เพียบพร้อมทุกประการ แต่ผู้นำควรมีคุณลักษณะที่มองภาพรวมแล้วสามารถสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นจากคนในทีมและนอกทีมของตนได้ หากผู้นำขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งหรือกระทำผิดแนวทางที่ควรจะเป็นอาจส่งผลให้ ผู้ตามไม่ทำตามได้ ดังนั้นจากสภาพปัญหาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย จึงมีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิมในทุกด้าน เช่น ด้านคุณลักษณะทางกายภาพ ด้านคุณลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะและความสามารถ ด้านลักษณะเด่นทางสังคม เพราะด้านคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นนี้สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม

ตารางที่ ๔.๑ ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านคุณลักษณะ

ประเด็น/ ตัวบ่งชี้	ความถี่	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่
๑. ด้านคุณลักษณะทางกาย เช่น ความสูง น้ำหนัก รูปร่าง หน้าตา พลังงาน	๒๐	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๕
๒ ด้านคุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะข่มความเป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัว ความคิดริเริ่ม	๑๘	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๕, ๒๖
๓ ด้านคุณลักษณะทักษะและความสามารถ เช่นสติปัญญา ความสามารถทางเทคนิค	๑๗	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๔, ๑๕, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๐
๔. ด้านลักษณะเด่นทางสังคม เช่น เก่งคน เข้าสังคมเก่ง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง	๑๕	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๓, ๑๖, ๑๗, ๑๘

๒) **ด้านพฤติกรรม** ประกอบด้วย ขาดการมีสำนึก ขาดความน่าเชื่อถือ มีการคอร์รัปชัน รับสินบน และขาดความสุจริต^{๓๙} ขาดคุณธรรมจริยธรรม ขาดการเป็นแบบอย่างที่ดีตรวจสอบได้ยาก ขาดความรู้ความสามารถ ขาดความเสียสละในการอุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ขาดการมองประโยชน์ประชาชนเป็นสำคัญ^{๔๐} ขาดคุณธรรมที่อยู่ในกรอบของหลักธรรม ขาดความศรัทธาในหน้าที่ ขาดศีล ขาดคุณภาพ ขาดความเพียรในการที่จะทำหน้าที่อย่างเสียสละ ขาดสติในการที่จะทำงานให้ถูกต้องต่อหน้าที่คลองธรรม ขาดปัญญาที่สอดคล้องไปทางที่ติงาม คดโกง ทรรษาฏรในการปกครอง^{๔๑} ขาดความสุจริตโปร่งใส และเที่ยงธรรม^{๔๒} ขาดการมีศีลธรรมประจำใจ โดยเฉพาะ ศีล ๕ ขาดการเกรงกลัวต่อบาป ขาดการหิริโอตตัปปะ^{๔๓} ขาดการตัดอคติออกไป^{๔๔} ขาดการตัดสินใจ ขาดการจงใจให้มีส่วนร่วม^{๔๕} ขาดความเด็ดขาด เที่ยงตรง^{๔๖} ขาดการทำจิตใจให้ผ่องใส พูดคำหยาบ ขาดพฤติกรรมที่เปิดเผย ไม่ชัดเจน ขาดความตั้งใจที่จะกระทำเพื่อส่วนรวม แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือหมู่คณะ ขาดความซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง ขาดการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม^{๔๗} ด้านพฤติกรรม การมีสำนึก เชื่อถือได้ ไม่คอร์รัปชัน ไม่รับสินบน และมีความสุจริต^{๔๘} ควรมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีสามารถตรวจสอบได้ มีความรู้ความสามารถ เช่นรู้ถึงสภาพปัญหาที่แท้จริงของประชาชน มีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์แก่

^{๓๙}สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๔๐}สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๔๑}สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๔๒}สัมภาษณ์ พระครูธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๔๓}สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อากาโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๔๔}สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๔๕}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๔๖}สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิช, สมาชิกสภาเมืองพัทยา พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๔๗}สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๔๘}สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ส่วนรวม เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง มองประโยชน์ประชาชนเป็นสำคัญ^{๔๙} ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมที่อยู่ในกรอบของหลักธรรมมีศรัทธาในหน้าที่ มีศีล มีคุณภาพ เพียรในการที่จะทำหน้าที่อย่างเสียสละ มีสติในการที่จะทำงานให้ ถูกต้องต่อหน้าที่คลองธรรม มีปัญญาสอดคล้อง ไปทางที่ดีงาม ไม่คดโกง ธรรมชาติในการปกครอง^{๕๐} นอกจากมีความรู้แล้ว ต้องมีคุณธรรม มีความสุจริต โปร่งใส และเที่ยงธรรม^{๕๑} ควรมีศีลธรรมประจำใจให้มาก โดยเฉพาะ ศีล ๕ ควรเกรงกลัวต่อบาป มีhiri โอตตัปปะ^{๕๒} ควรตัดอคติออกไป^{๕๓} ผู้นำจำเป็นต้องตัดสินใจ จูงใจให้มีส่วนร่วม^{๕๔} ควรมีความเด็ดขาด เที่ยงตรง^{๕๕} ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส เกิดมาทั้งทีพูดดีตลอด ไม่ควรพูดคำหยาบ ควรมีพฤติกรรมที่เปิดเผย ชัดเจน มีความตั้งใจที่จะกระทำเพื่อส่วนรวม ไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง หรือหมู่คณะ โดยมีชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ต้องซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม^{๕๖} ควรมีพฤติกรรมที่เปิดเผย ชัดเจน มีความตั้งใจที่จะกระทำเพื่อส่วนรวม ไม่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองหรือหมู่คณะ โดยมีชอบด้วยกฎหมายและศีลธรรม ต้องซื่อสัตย์ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม^{๕๗} ไม่เห็นแก่พวกพ้อง ไม่พูดอีกอย่างและทำอีกอย่าง^{๕๘} ประกอบด้วย

^{๔๙}สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๐}สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำธม, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๑}สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๕๒}สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อาภากรโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๓}สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๔}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๕}สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิช, สมาชิกสภาเมืองพัทยา พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๖}สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๗}สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๕๘}สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์วุฒิกกร แสงสุวรรณ, เจ้าอาวาสวัดคลองทราย จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

(๒.๑) ผู้นำแบบเผด็จการ ก็ต้องมีบ้างเพราะประเทศไทย^{๕๙} ผู้นำแบบเผด็จการ เพราะประเทศไทยไม่เป็นประชาธิปไตยเป็นแบบทุนนิยมมากกว่า^{๖๐} ผู้นำแบบเผด็จการมีน้อย^{๖๑} การเป็นผู้เผด็จการบางครั้งมีความจำเป็นในการบริหารพรรคให้ทำตามสั่ง^{๖๒}

(๒.๒) ผู้นำแบบประชาธิปไตย ยังใช้แบบประชาธิปไตยไม่เป็น เวลานำมาใช้ก็ใช้ไม่ถูกทาง^{๖๓} ควรมีคุณธรรมในการปฏิบัติการเมือง โดยควรมีพฤติกรรมที่เป็นประชาธิปไตยแบบจริงๆ แม้การปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาอาจใช้ไม่ค่อยได้ผลก็ตาม แต่ดีแน่นอน คือ ควรมีคุณธรรมสูง เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการเมืองไทย^{๖๔} ผู้นำแบบประชาธิปไตย ควรมีบ้างบางโอกาส^{๖๕} ผู้นำควรเป็นแบบประชาธิปไตยและแบบเสรีนิยม^{๖๖} การเป็นประชาธิปไตยในการรักษาความสัมพันธ์แบบเพื่อนมีแนวคิดเดียวกันเป็นการสร้างเครือข่ายการทำงาน มีจิตใจและสนใจในการบริหาร ฟังความคิดเห็นติดต่อประสานงานได้ ไม่คดโกง ทำเพื่อประชาชนประเทศชาติให้ได้ประโยชน์มากที่สุด^{๖๗}

(๒.๓) ผู้นำแบบเสรีนิยม การใช้เสรีนิยมหรือเสรีภาพบางครั้งก็เกินไป^{๖๘}

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านพฤติกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ประกอบด้วย ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ผู้นำแบบเสรีนิยม

^{๕๙}สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๐}สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๑}สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๒}สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๓}สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๔}สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ชยวงศ์, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๕}สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๖}สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๖๗}สัมภาษณ์ นายสง่า ธนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองเพื่อไทย, วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๖๘}สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

พฤติกรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ มีความแตกต่างกันและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้น คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย จึงมีความจำเป็นต้องเข้าใจ พฤติกรรมทุกพฤติกรรม เพื่อปรับใช้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ เพื่อประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารจัดการ กิจกรรมทางการเมืองหรือในการบริหารงานสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม โดยหลักส่วนใหญ่จะมีความเชื่อมั่นกับผู้นำแบบประชาธิปไตย เพราะบุคคลส่วนใหญ่ในประเทศหรือในสากลโลก มีความเชื่อมั่นในระบบประชาธิปไตย ว่าเป็นระบบการปกครองที่ดีที่สุด หลักประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น ๕ ประการ ได้แก่ ๑) หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty) ๒) หลักเสรีภาพ (Liberty) ๓) หลักความเสมอภาค (Equality) ๔) หลักกฎหมาย (Rule of Law) ๕) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rules)

ตารางที่ ๔.๒ ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านพฤติกรรม

ประเด็น/ ตัวบ่งชี้	ความถี่	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่
๑. ผู้นำแบบเผด็จการ เช่น มักตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว บัญชาการวิธีการทำงานแบบสั่งมา	๒๑	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๕
๒ ผู้นำแบบประชาธิปไตย เช่น มักจะเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	๑๙	๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๕
๓ ผู้นำแบบเสรีนิยม เช่น มักให้เสรีภาพเต็มร้อยกับผู้ตามจัดหาทรัพยากรที่มีความจำเป็นให้	๑๘	๑, ๒, ๕, ๖, ๗, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๕, ๒๖

๓) ด้านสถานการณ์ ขาดการทำประชาวิจารณ์ และขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร หรือแก้ไขปัญหาดังกล่าว^{๖๙} ขาดการพัฒนาการ ขาดความรู้บริหารตามกฎหมายและประชาธิปไตย ทำให้สภามการการเมืองไทยได้ตกอับด้านประชานิยมและการอุปถัมภ์มายาวนาน นักบริหารการเมืองขาดความมุ่งมั่น

^{๖๙} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล , วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

และขาดคุณธรรมในการแก้ไขปัญหาทางด้านอุปถัมภ์และประชานิยมให้กลับสู่สภาพปกติและพัฒนาให้สูงขึ้น^{๗๐} ขาดการรับฟังปัญหาอย่างครบถ้วนเพื่อประกอบการตัดสินใจ ขาดการติดตามข้อมูลข่าวสาร ขาดการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม^{๗๑} ขาดการใช้หลักนิติรัฐ นิติธรรม ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและต้องมีความสามารถในการเข้าใจนโยบายสำคัญ ทางการเมืองนั้นคือการอ่านสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ขาดการยึดหลักความยุติธรรม และไม่เอนเอียงไปฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง^{๗๒} ขาดการติดตามแสวงหาความรู้ และความเห็นที่เกี่ยวกับการปกครองต่างๆ ของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ ขาดการมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในทางแก้ไขอื่นๆ หรือสถานการณ์อื่นๆ^{๗๓} ขาดการติดตามสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมอยู่ตลอดเวลาต้องในการปรับเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับยุคสมัยโดยให้หลักการสำคัญเอาไว้^{๗๔} ขาดความกล้าหาญ เด็ดเดี่ยวในการใช้สติปัญญาในการแก้ไขให้ความถูกต้อง ลำเอียง หลง และหวาดกลัว^{๗๕} ขาดบุคลิกดีภาพที่ดี ขาดความสามารถในการควบคุมอารมณ์ได้ดี ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดความสุภาพเรียบร้อย ขาดความน่าเลื่อมใสแห่งการเป็นผู้นำใช้สติเป็นที่ตั้ง เพื่อแก้สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น^{๗๖} ปัญหาพวกเดียว ติดต่อบุคคลต้องมีผลประโยชน์ มีอำนาจมาก ทำให้ประชาธิปไตยไม่เป็นประชาธิปไตย นักการเมืองแนวธุรกิจ วิธีการแก้ไขของนักการเมืองควรมีการศึกษาที่จะชัดเจน ผ่านการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องใช้ในการเลือกตั้ง เมื่อได้รับการเลือกตั้ง หรือต้องสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแน่นอน^{๗๗} ปัญหาชอบตั้งรับ ไม่ทำงานเชิงรุก^{๗๘} ควรใช้หลักความสามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการคัดเลือก

^{๗๐} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยงศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๗๑} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๒} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๓} สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๔} สัมภาษณ์ นายสง่า ธนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๕} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำธณ, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๖} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๗๗} สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อาภากรโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

คัดเลือกคนเข้าบริหารพรรค ไม่ใช่เด็กเส้น^{๗๙} สถานการณ์ประเทศไทยมีความล่อแหลมในเรื่องของรูปแบบการปกครอง ตั้งแต่เมษายน, พฤษภาคม อาจมีการรวมตัวขับไล่รัฐบาล^{๘๐} อนิจจังไม่แน่นอนทุกซัง ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโครงการ การวางแผน ควรศึกษาว่า เคยมี ทำอย่างไร แก้ไขอย่างไร^{๘๑} ควรติดตามสถานการณ์ ติดตามความรู้สึกของประชาชน ควรมีไหวพริบบริภาพ^{๘๒} คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารที่สร้างสะสมมานาน มีความรู้รอบด้านและสามารถประสานประโยชน์ทุกฝ่ายได้อย่างลงตัว ต้องทันเหตุการณ์และกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวหรือพวกพ้อง^{๘๓} ด้านสถานการณ์ ต้องทำประชาวิจารณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหาร หรือแก้ไขปัญหาดังๆ^{๘๔} สำหรับพัฒนาการ การเมืองของไทยนั้นมักจะเข้ามายุ่งยากอยู่มากความรู้บริหารให้เป็นอยู่ในกฎและเป็นประชาธิปไตย เพราะสังคมการเมืองไทยได้ตกอับด้านประชาธิปไตยและการอุปถัมภ์มายาวนาน นักบริหารการเมืองมีความมุ่งมั่นและมีคุณธรรมสูงในการแก้ไขปัญหาด้านอุปถัมภ์และประชาธิปไตยให้กลับสู่สภาพปกติและพัฒนาให้สูงขึ้น เช่นการเมืองไทยจะต้องอาศัยอำนาจและความเด็ดขาด คุณธรรมของนักการบริหารปัญหาทางศึกษาและให้เข้ามากับสถานการณ์ของประเทศให้ได้^{๘๕} รับฟังปัญหาอย่างครบถ้วน เพื่อประกอบการตัดสินใจ ติดตามข้อมูลข่าวสาร ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม^{๘๖} ควรใช้หลักนิติรัฐ นิติธรรม ในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นและต้องมีความสามารถในการ

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๗๙} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๐} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๑} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๒} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๓} สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ดร.วรุตม์ ทวีศรี, นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาวุโส สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๕} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยางค์, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๘๖} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยธำกุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

เข้าใจนัยสำคัญ ทางการเมืองนั้นคือการอ่านสถานการณ์การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป ยึดหลักความยุติธรรม และไม่เอนเอียงไม่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง^{๘๗} ควรมีการติดตามแสวงหาความรู้ และความเห็นที่เกี่ยวกับการปกครองต่างๆ ของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ ควรมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในทางแก้ไขอื่นๆ หรือสถานการณ์อื่นๆ^{๘๘} นักการเมืองควรติดตามสถานการณ์ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในสังคมอยู่ตลอดเวลาต้องปรับเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับ ยุคสมัยโดยให้หลักการสำคัญเอาไว้^{๘๙} กล่าวหาญ เด็ดเดี่ยว ใช้สติปัญญาให้ควรแก่ความถูกต้องว่องไว แก้ไขปัญหาได้โดยไม่ลำเอียงหลง และหวาดกลัว มีความจริงดำเนินการในการแก้ปัญหา ในหลักการกฎหมายและหลักในธรรมมาแก้ไข^{๙๐} มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง สุภาพเรียบร้อยเพื่อการแสดงคุณลักษณะอันน่าเลื่อมใสแห่งการเป็นผู้นำ ใช้สติเป็นที่ตั้ง เพื่อแก้สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น^{๙๑} ปัญหาพวกเดียว ติดต่อบุคคลต้องมีผลประโยชน์ มีอำนาจมาก ทำให้ประชาธิปไตยไม่เป็นประชาธิปไตย นักการเมืองแนวธุรกิจ วิธีการแก้ไขของนักการเมืองควรมีการศึกษาที่จะชัดเจนผ่านการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม ต้องใช้ในการเลือกตั้ง เมื่อได้รับการเลือกตั้ง หรือต้องสามารถแก้ปัญหาได้อย่างแน่นอน^{๙๒} ปัญหาชอบตั้งรับ ไม่ทำงานเชิงรุก^{๙๓} ควรใช้หลักความสามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการคัดเลือกคนเข้าบริหารพรรค ไม่ใช่เด็กเส้น^{๙๔} สถานการณ์ประเทศไทยมีความล่อแหลมในเรื่องของรูปแบบการปกครอง ตั้งแต่เมษายน, พฤษภาคม อาจมีการรวมตัวขับไล่รัฐบาล^{๙๕}

^{๘๗}สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุรการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๘}สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๘๙}สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๙๐}สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๙๑}สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริบุญโญ, ดร.,อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๙๒}สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อากาศโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๙๓}สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๙๔}สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๙๕}สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

อนิจจังไม่แน่นอน ทุกขัง ต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลงของโครงการ การวางแผน ควรศึกษาว่า เคยมี
 ทำอย่างไร แก้ไขอย่างไร^{๙๖} ควรติดตามสถานการณ์ ติดตามความรู้สึกของประชาชน ควรมีไหวพริบ
 ปฏิภาณ^{๙๗} คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการ
 บริหารที่สร้างสะสมมานาน มีความรู้รอบด้านและสามารถประสานประโยชน์ทุกฝ่ายได้อย่างลงตัว
 ต้องทันเหตุการณ์และกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์
 ส่วนตัวหรือพวกพ้อง^{๙๘}

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการ
 พัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยด้านสถานการณ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ
 การสั่งงาน การสอนงาน หรือขายความคิด การร่วมงานหรือการมีส่วนร่วม การเอื้ออำนาจ ผู้นำควรมี
 ความสามารถในการแก้ไขสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นให้เหมาะสม เพราะสภาพปัญหาการ
 พัฒนาผู้นำด้านสถานการณ์ต้องใช้ทักษะไหวพริบปฏิภาณ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการ
 บริหารที่สะสมมานานมีความรู้รอบด้าน และมีความสามารถในการประสานงานได้ทุกฝ่ายได้อย่างลง
 ตัว ต้องทันเหตุการณ์และกล้าตัดสินใจ บนพื้นฐานประโยชน์สาธารณะโดยไม่คำนึงถึงประโยชน์
 ส่วนตน และพวกพ้อง

ตารางที่ ๔.๓ ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านสถานการณ์

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่
๑. สั่งงาน สอนงาน ขายความคิด	๑๙	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘ ,๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๔
๒. ร่วมงานหรือการมีส่วน ร่วม	๑๘	๑, ๒, ๔, ๖, ๗, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๘ ,๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๕ ๒๖
๓. การเอื้ออำนาจ	๑๗	๑, ๒, ๔, ๖, ๗, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘ ,๑๙, ๒๑, ๒๒,

^{๙๖}สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๙๗}สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๗ พรรค
 พลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๙๘}สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๕ พรรคเพื่อ
 ไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

๔) **ด้านการปฏิรูป** ขาดความเสมอภาค ในทางความคิดของประชาชน หลายแบบทุกอาชีพในการพัฒนาประเทศได้แบบยั่งยืน^{๙๙} ขาดการปฏิรูปประชาธิปไตย ขาดการพัฒนามายาวนาน ไม่เกิดความสำเร็จ ขาดความจริงใจในการปฏิรูปจริงๆ ที่ผ่านมานั้นผู้นำส่วนมากจะใช้ฉะนั้นใดๆ ที่สามารถส่งตัวเองขึ้นไปเป็นใหญ่ และขาดเป้าหมายที่แท้จริงนั้น สืบเนื่องจากผลประโยชน์ ทั้งสิ้น ความเป็นกลุ่มๆ ใช้อำนาจตามเบ็ดเสร็จ ขาดการควบคุมสถานการณ์ เลวร้ายมากขึ้นแต่ อำนาจถือว่าหอมหวาน จึงเกิดความผิดพลาดขึ้นบ่อยครั้ง^{๑๐๐} เกิดข้อผิดพลาด ที่มีมาตั้งแต่อดีต ขาดจุดแข็งและขาดการนำข้อผิดพลาดมาใช้ในการตัดสินใจกับงานการกำหนดแนวทางและนโยบาย เพื่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น^{๑๐๑} ขาดการปฏิรูปจะสามารถทำได้ โดยอาศัยความร่วมมือ จากหลายฝ่ายไม่สามารถทำได้โดยใครคนใดคนหนึ่ง ด้านการปฏิรูป ผู้นำการปฏิบัติการปฏิรูป ต้องผู้นำแบบวีรบุรุษจะต้องเสมอภาค ในทางความคิดของประชาชน หลายแบบทุกอาชีพ เพื่อที่พัฒนาประเทศได้แบบยั่งยืน^{๑๐๒} ด้านการปฏิรูปประชาธิปไตยแบบไทยนั้นได้มีการพัฒนามายาวนานแต่ก็ไม่เกิดความสำเร็จ สาเหตุเพราะกระทำการปฏิรูปยังมิได้กระทำให้แบบมีความจริงใจในการปฏิรูปจริงๆ ที่ผ่านมานั้นผู้นำส่วนมากจะใช้ฉะนั้นใดๆ ที่สามารถส่งตัวเองขึ้นไปเป็นใหญ่ และเป้าหมายที่แท้จริงนั้น สืบเนื่องจากผลประโยชน์ ทั้งสิ้น ส่วนประเทศไทยที่มีความเป็นกลุ่มๆ ใช้อำนาจตามเบ็ดเสร็จ การปฏิรูปจะสามารถทำได้ โดยอาศัยความร่วมมือ จากหลายฝ่ายไม่สามารถทำได้โดยใครคนใดคนหนึ่ง ความร่วมมือ การปฏิรูปจะสามารถทำได้ต่อเมื่อเกิดการปกครอง และเกิดความยุติธรรม ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การกำหนดนโยบายกฎหมายให้เป็นประชาธิปไตยก่อน จึงจะนำไปสู่การปฏิรูปประเทศไทย^{๑๐๓} ควรมีทัศนคติ หรือความคิดที่เชื่อว่า สถานการณ์ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีการปฏิรูป และลงมือการปฏิรูป ในเรื่องต่างๆ ด้วยมาตรการง่ายๆ ที่เป็นรูปธรรมก่อน แล้วจึงขยายผลสืบในบังคับที่มากหรือซับซ้อนมากขึ้น^{๑๐๔} ควรมีการปฏิรูปกฎระเบียบต่างๆ ที่ล้าสมัยให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึง

^{๙๙} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยงศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยฐากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ความถูกต้องและความทันสมัย^{๑๐๕} พูดอย่างจริงใจ พูดอย่างถูกต้อง โดยใช้หลักเหตุผล มีความเข้าใจ เข้าถึงหลักพัฒนา ในการปฏิบัติ หลักธรรมาภิบาลการเมืองไทยให้เป็นไปตาม หลักความถูกต้อง โปร่งใส^{๑๐๖} ผู้บริหารที่ดีต้องมีความกล้า กล้าที่จะตัดสินใจ คิดใหม่ ทำใหม่ กล้าที่จะเปลี่ยนแปลง เพื่อการพัฒนาที่ดีขึ้นสร้างแรงจูงใจ สร้างขวัญกำลังใจ วางคนให้ตรงกับงานนั้นๆ เพื่อประโยชน์สูงสุด แก่การบริหารงาน^{๑๐๗} การปฏิรูปการเมือง การไม่มีบทบาท สังคมต้องการเลือกตั้ง การเมืองเป็น หน่วยงานที่ต้องพึ่งระบบสังคม ต้องมีความสุจริต ควรคำนึงถึง สันติภาพโลก เพราะโลกเป็นที่อยู่ของ สัตว์ที่มีชีวิตทุกอย่าง ควรคำนึงถึง ความเป็นสุจริต เป็นแม่แบบที่ดี โดยเริ่มจากตัวเรา ไปสู่ระบบและ สหยา เพื่อได้เป็นการสื่อสารที่แท้จริง ควรส่งเสริม ปกติเมืองมีความเสียสละ ไม่ยึดความคิดตนเอง พร้อมสร้างประโยชน์ ให้กับประเทศชาติ^{๑๐๘} ควรมีการใช้อิเล็กทรอนิกส์^{๑๐๙} ควรมีการทำงานแบบเป็น ทีม ควรเป็นรูปแบบของคณะกรรมการ^{๑๑๐} ควรเป็นแบบสุภาพบุรุษ^{๑๑๑} มีคุณธรรม จริยธรรม ทุ่เม เต็มที่^{๑๑๒} ผู้นำจะต้องรู้เรื่องเศรษฐกิจ, การศึกษาและควรมีที่ปรึกษาศักยภาพสูง^{๑๑๓} ต้องมีภาวะผู้นำ มีลักษณะเด่น จูงใจคนให้ทำสิ่งที่ดีงาม^{๑๑๔} มองเห็นปัญหา โน้มน้าวใจคนให้เห็นปัญหาของการขาด ความคิด^{๑๑๕} คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองต้องสร้างความมั่นคงขององค์กรพรรค โดยการ

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อาภากรโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๔ พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิช, สมาชิกสภาเมืองพัทยา พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

คัดกรองสมาชิกให้เข้ามาทำหน้าที่ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม เพื่อสร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชน ซึ่งจะทำให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็งเป็นที่รักของประชาชน มีความโปร่งใส และสามารถชนะการเลือกตั้งได้ มีประชาชนเป็นฐานเสียง โดยไม่ต้องใช้เงินมาก พูดจริงและต้องทำจริง^{๑๑๖} จริง^{๑๑๖} ที่สำคัญ คือผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ได้

กล่าวโดยสรุป ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านการปฏิรูป ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้นำด้านปฏิบัติ ผู้นำการปฏิรูป ผู้นำแบบไฟอำนาจ ผู้นำแบบวีรบุรุษ ผู้นำแบบซูปเปอร์แมน ดังนั้นด้านการปฏิรูป หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์พิจารณาว่าการปฏิรูป ควรใช้ผู้นำอย่างใด ถึงจะสามารถเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้ เช่น ถ้าเลือกผู้นำแบบวีรบุรุษ การปฏิรูปก็จะมีลักษณะผู้นำเสียสละ ผู้นำกล้าหาญ มีความเป็นวีรบุรุษ ซึ่งย่อมแตกต่างจากผู้นำแบบซูปเปอร์แมน จะมีลักษณะเน้นที่ตัวผู้นำ ซึ่งต้องมีศักยภาพสูง และมีพลังอย่างน่าอัศจรรย์

ตารางที่ ๔.๔ ศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ด้านการปฏิรูป

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่
๑ ผู้นำการปฏิบัติ	๒๐	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๕
๒ ผู้นำการปฏิรูป	๑๙	๑, ๒, ๓, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๔
๓ ผู้นำแบบไฟอำนาจ	๑๘	๑, ๒, ๔, ๖, ๗, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๕, ๒๖
๔ ผู้นำแบบวีรบุรุษ	๑๙	๑, ๒, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๑, ๒๒, ๒๖
๕ ผู้นำแบบซูปเปอร์แมน	๑๘	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๕, ๒๖

กล่าวโดยสรุป ผลการศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย พบว่ามีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย แบ่งออกเป็น ๔ ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ ด้านคุณลักษณะ ได้แก่ คุณลักษณะทางกายภาพ ประกอบด้วย ความสูง น้ำหนัก รูปร่าง

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ พระครูไพฑูรย์วุฒิกร แสงสุวรรณ, เจ้าอาวาสวัดคลองทราย จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

หน้าตา เช่น การมีความสูง น้ำหนักให้สมส่วน คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ประกอบด้วย ลักษณะ
 ช่ม ความเป็นคนเปิดเผยไม่เก็บตัว มีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ เช่น ขาดการอ่อนน้อมถ่อมตน เปิดเผยกับ
 สังคมไม่ดี ด้านทักษะและความสามารถ ประกอบด้วย สติปัญญา ความสามารถทางเทคนิค เช่น
 ขาดการมีความตื่นตัวอยู่เสมอ ขาดhiriโอต็ปปะ และความอดทน ด้านลักษณะเด่นทางสังคม
 ประกอบด้วย เก่งคน เข้าสังคมเก่ง มีสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ขาดอุดมการณ์ทาง
 การเมือง และขาดความน่าเชื่อถือ ด้านพฤติกรรม ผู้นำแบบเผด็จการประกอบด้วย มักตัดสินใจแต่
 เพียงผู้เดียว เช่น ขาดศีลธรรมประจำใจ ผู้นำแบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย มักเปิดโอกาสให้ผู้ตาม
 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่น ขาดการเป็นประชาธิปไตยแบบจริง ๆ ผู้นำแบบเสรีนิยม ประกอบด้วย
 มักจะให้เสรีภาพเต็มร้อยกับ ผู้ตาม จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นให้ เช่น เสรีภาพบางครั้งมากเกินไป
 ขาดการมีระเบียบวินัยที่ดี ด้านสถานการณ์ สิ่งงาน สอนงานหรือขายความคิด เช่น ขาดการกล้าหาญ
 เด็ดเดี่ยว ร่วมงานหรือการมีส่วนร่วม เช่น ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหาร เอื้ออำนาจ เช่น ขาดไหว
 พริบปฏิภาณ ด้านการปฏิรูป ประกอบด้วย ผู้นำการปฏิบัติ เช่น ขาดความเสมอภาค ผู้นำการปฏิรูป
 เช่น ขาดความร่วมมือ ผู้นำแบบใฝ่อำนาจ เช่น ขาดความยุติธรรม ผู้นำแบบวีรบุรุษ เช่น ขาดจุดแข็ง
 และนำข้อผิดพลาดมาปรับใช้ ผู้นำแบบซูเปอร์แมน เช่น ขาดการทำงานแบบเป็นทีม

ตาราง ๔.๕ สรุปแสดงความถี่ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

ประเด็น/ตัวบ่งชี้	ความถี่	ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่
๑. ด้านคุณลักษณะ	๒๐	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๖
๒. ด้านพฤติกรรม	๑๘	๑, ๒, ๓, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๑๘, ๑๙, ๒๖
๓. ด้านสถานการณ์	๑๕	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๒, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗,
๔. ด้านการปฏิรูป	๑๘	๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖, ๗, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๖

๔.๒ ศึกษาการบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ในที่นี้
 ขอกล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง ๒ ประการ ได้แก่ หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะ
 ผู้นำประกอบด้วย สังคหัตถ์ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ พรหมวิหาร ๔ หลักธรรมประจำใจ

ของผู้ใหญ่ และหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย สัปปุริสธรรม๗ หลักธรรมสัตตบุรุษหรือคนดีใช้ปกครองตน ปกครองคน สังฆโสภณสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อ ทำให้หมู่คณะงดงาม ดังนี้

๑) หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน การให้ ปิยะวาจา พุดจาไพเราะอ่อนหวาน อตถจริยา การประพฤติประโยชน์สาธารณะ สมานัตตา การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย และพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาดี กรุณา อภัยช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ มุทิตา ความยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุข อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๑๗} ตามสังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบด้วย ๑. ทาน การให้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน ๒. ปิยะวาจา วาจา อันเป็นที่รัก พุดจาอย่างอ่อนหวาน ประสานสามัคคี ๓. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์สาธารณะ ๔. สมานัตตา การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ถ้านักการเมืองมีลักษณะดังกล่าวซัดๆสักข้อ เช่น การให้ การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม บ้านเมืองประเทศชาติก็จะมี ความเจริญรุ่งเรือง ซึ่งหลักพุทธธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำได้อย่างดี หลักพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าล้วนแต่ดี และเป็นประโยชน์ ถ้าเราสามารถนำมาปฏิบัติได้ เช่น สังคหวัตถุ ๔ ขอยกเฉพาะปิยะวาจา การพุดจาสุภาพเรียบร้อย พุดจาประสานสามัคคี ตรงนี้เราจะชัดเจนสำหรับนักการเมือง หรือผู้นำทางการเมือง เรียกว่าพุดดีเป็นศรีแก่ปาก แต่ถ้าจะให้ป็นนักพุดที่ดี ควรมีการฝึกฝนพุดให้คล่องแคล่วดูดีสง่างาม เป็นนักการเมืองหรือผู้นำ ควรพุดจาดีหรือนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำ ศาสนาพุทธมี หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามากมาย^{๑๑๘} ล้วนแต่ดีเป็นประโยชน์ หลักสังคหวัตถุ ๔ เป็น หลักธรรมใช้ในการยึดเหนี่ยวใจบุคคลที่เกี่ยวข้อง ๔ ประการ การให้ การพุดจาดี การประพฤติ ประโยชน์สาธารณะ การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ถ้ามว่า ๔ ประการ อะไรดีที่สุด ต้องตอบว่า ดีที่สุดทั้ง ๔ ประการ เช่น การให้ คือใจกว้าง ยอมดีที่สุด การพุดจาดี คือผู้ฟังยอมรับ คือ ดีที่สุด การ ประพฤติประโยชน์สาธารณะ คือ ทำตนดีเป็นประโยชน์ดีที่สุด การวางตัวเสมอต้น เสมอปลาย สังคม ยกย่องสรรเสริญ คือดีที่สุด สรุปคือน่าจะประพฤติปฏิบัติทุกข้อ เพราะดีที่สุด กล่าวถึงหลักสังคหวัตถุ

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลพลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

๔ ถ้าเป็นนักการเมือง^{๑๑๙} หรือใครก็ได้ ควรมีไว้ประจำใจตนเองและควรฝึกฝนใช้และควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น การพูดจาดี มีเหตุผล สุภาพเรียบร้อย เราพูดให้คนฟัง เราควรพูดแต่ในสิ่งที่ดี เป็นประโยชน์ เขาเรียกว่าเป็นนักพูดที่ดี หลักสังคหวัตถุ ๔ คือ ธรรมยัตถะเหี้ยวจิตใจของผู้ร่วมงาน^{๑๒๐} ผู้นำควรตระหนักและควรเรียนรู้ปฏิบัติอย่างจริงจังต่อเนื่องสม่ำเสมอให้ติดเป็นนิสัย หรืออุปนิสัยประจำ เพื่อผู้ร่วมงานจะได้สบายใจ หรือมีความสุขใจ เช่น ขอยกสักตัวอย่างของสังคหวัตถุ ๔ การวางตัวเสมอดันเสมอปลาย เราพูดจาดีหรือมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยเหลือประชาชน ช่วยเหลือทางราชการอย่างสม่ำเสมอ หรือเสมอดัน เสมอปลาย อย่างนี้เรียกว่าเป็นนักการเมืองที่ดีได้ หลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ ๔ ผมเน้นเรื่อง พูดจาดี^{๑๒๑} เพราะเป็นนักการเมืองต้องสื่อสารด้วยการพูด เช่น การพูดช่วงหาเสียงเลือกตั้ง การพูดบนเวทีในงานต่างๆ การพูดในที่ประชุม การพูดในสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้นการพูดจาดี หรือการพูดดี นำฟังเป็นประโยชน์น่าจะมีความสำคัญมากสำหรับนักการเมือง แต่เราจะพูดดีได้ อย่างชัดเจนชัดเจน ย่อมสุดยอด นักการเมืองที่ดี^{๑๒๒} ควรมีลักษณะดี เช่น วางตัวเสมอดัน เสมอปลาย เคยปฏิบัติอย่างไร กับประชาชนในพื้นที่ก็ควรประพฤติปฏิบัติอย่างดี เสมอดัน เสมอปลาย และด้านความใจกว้าง เอื้อเฟื้อมีน้ำใจแก่เพื่อนุ่่นักการเมือง หรือประชาชน ตรงนี้ควรเน้นและปฏิบัติเป็นอย่างดี นักการเมืองทุกคนล้วนต่างมีความสามารถ^{๑๒๓} ในการสื่อสารที่ดี คือ พูดได้ดี มีประโยชน์ น้ำเสียงนำฟัง เนื้อหาสาระดี และควรมีจิตใจกว้างขวาง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ การวางตัวควรเหมาะสมอย่างเสมอดันเสมอปลาย และต้องมีการพัฒนาให้มีความทันสมัย แต่ถ้านักการเมืองอ้างอิงถึงหลักพระพุทธศาสนาได้ น่าจะเป็นการดี เช่น การฝึกสมาธิ การปฏิบัติธรรม หลักธรรมยัตถะเหี้ยวจิตใจเพื่อนร่วมงาน^{๑๒๔} หรือผู้ที่เกี่ยวข้องย่อมเป็นแนวทางที่ดีอย่างมี ต้องมีข้อสงสัยเลยแม้แต่น้อย แค่ว่าพูดถึงธรรม คนก็เชื่อแล้วว่าต้องดีอย่างแน่แท้ การฝึกสมาธิ ปัญญาอย่างนี้ ถ้าปฏิบัติเป็นประจำย่อมส่งผลดีต่อผู้ปฏิบัติ ด้านความเสมอดันเสมอปลาย สังคมไทย สังคมการเมืองไทย ปรารถนายิ่งนัก การพูดจาดี^{๑๒๕} มีสาระชัดเจน รวมถึงการแต่งกาย บุคลิกภาพผู้ดี พูดดี

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริบุญญ, ดร., อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ นายสง่า ธนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์, รองโฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

ผู้ฟังย่อมประทับใจ เช่น โฆษกพรรคการเมืองทุกพรรคการเมือง ต้องมีทักษะในการพูดที่ดีหรือเป็นนักพูดที่ดี พูดได้ดี คนฟังชอบ ประทับใจ น้ำเสียงสม่เสมอทำทางดีมีเสน่ห์ พูดแบบใจกว้าง มีน้ำใจอะไรประมาณนี้ ควรต้องมีการฝึกอบรมบ่อยๆ ประจำ แล้วจะสามารถปฏิบัติได้ดีอย่างแน่นอน หรืออาจเป็นนักพูดแบบอาชีพ สามารถนำไปสู่ฐานะที่ดีได้ หลักพุทธธรรมของศาสนาพุทธ^{๑๒๖} คนไทยโดยส่วนใหญ่นับถือเพราะเป็นศาสนาประจำชาติ หลักสังคหวัตถุ ๔ การให้ การพูดดี การเอื้อเฟื้อ การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย นักการเมืองทุกคนควรต้องมี และต้องใช้ในการอยู่ร่วมกันในพรรคการเมือง ในสังคมไทยถ้าใครไม่มีหรือไม่ปฏิบัติ หรือไม่พยายามที่จะปฏิบัติ ย่อมหาที่อยู่ได้ยากมาก ดังนั้น การคิดดี ทำดี พูดดี และการปฏิบัติดี มีความจำเป็นอย่างมาก นักการเมืองควรต้องมีหลักพุทธธรรม^{๑๒๗} ยึดเหนี่ยวจิตใจตนเอง เพื่อให้เป็นผู้มีความสะอาดทางด้านจิตใจ และนักการเมืองควรฝึกปฏิบัติธรรม เป็นประจำต่อเนื่อง อย่างสม่ำเสมอ และควรชวนพรรคพวกเพื่อนฝูงฝึกปฏิบัติธรรมน่าจะเป็นแนวทางการพัฒนานักการเมืองให้เป็นคนดี หรือเป็นตัวแทนที่ดี การวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย^{๑๒๘} การมีน้ำใจดี การพูดจาดี บางคนทำได้ประจำ บางคนต้องเรียนรู้และต้องผ่านการฝึกอบรม หรืออาจดูตัวอย่างคนอื่นก็ได้ จำเป็นมากสำหรับนักการเมือง ต้องมีทุกอย่างตามที่กล่าวแล้วข้างต้น โดยเฉพาะการพูดจา ควรเป็นนักพูดที่ดี นักการเมืองทุกคนถ้าจะเป็นนักการเมืองที่ดี^{๑๒๙} ควรมีทักษะที่ดี และต้องมีหรือผ่านการฝึกอบรม ทางภาคสังคมปกติ หรือจะอบรมทางการปฏิบัติธรรม หรือจะดูตัวอย่างจากนักการเมืองที่เราชอบประทับใจก็ได้เป็นนักการเมืองที่ดีต้องหมั่นพัฒนาตนเองและต้องเป็นตัวแทนของประชาชนที่ดี ในทุกสถานการณ์แนวพัฒนานักการเมืองไทย^{๑๓๐} ถ้านักการเมืองไทยทุกคนมีธรรมในใจหรือมีใจเป็นธรรม ก็คงจะเข้าทำนองว่า เป็นนักการเมืองที่ดี ใจเป็นธรรมเป็นที่ต้องการของประชาชน หรือถ้าหมั่นปฏิบัติธรรม เป็นประจำก็ย่อมทำให้จิตใจ ดีงาม คิดดี ทำดี พูดดี ปฏิบัติแต่สิ่งดีๆ เป็นประโยชน์กับประเทศชาติ ถ้านักการเมืองมีหลักธรรมยึดเหนี่ยว

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยางศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

จิตใจ^{๑๓๑} พุดดี คิดดี ทำดี มีน้ำใจ ใจกว้าง เป็นมิตรที่ดีต่อกัน ประเทศชาติไทยคงเจริญรุ่งเรือง ถ้าทุกวันพระ นักการเมือง เข้าวัด ฟังพระเทศน์ ปฏิบัติธรรม นุ่งขาว คงดี เพราะการปฏิบัติธรรม ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีจิตใจดี นักการเมืองที่ดี^{๑๓๒} ควรมีหลักธรรมประจำใจ หรือควรมีธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจในตนเอง ย่อมทำให้ตนเองเป็นคนดี มีคุณธรรม มีเหตุผล มีหลักการที่ดี เป็นประโยชน์คิดสร้างสรรค์สิ่งดี ให้แก่สังคมประเทศไทย การพูดจาสุภาพอ่อนหวาน ต้องผ่านการฝึกอบรม เป็นอย่างดี และควรพูดให้ทันเหตุการณ์ ปัจจุบันจึงจะถือได้ว่า เป็นนักพูดที่ดีที่มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ปัจจุบันไม่โบราณเกินไป การเป็นนักการเมือง^{๑๓๓} ต้องมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้และต้องฝึกฝนให้เป็นคนจิตใจดี หนักแน่น มีหลักการ เหตุผล น้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ วางตัวเสมอต้นเสมอปลาย ปฏิบัติตนอยู่ในความเหมาะสม ทันเหตุการณ์ มีใจเป็นธรรม พูดจาสุภาพเรียบร้อย มีความเสมอภาค และเป็นตัวแทนที่ดี จะเป็นนักการเมืองที่ดี^{๑๓๔} ต้องดูตัวอย่างผู้อื่น เช่น นักการเมืองคนนี้ เค้าได้อย่างไร เช่น การพูดเก่ง พุดดีพุดแล้วคนฟังปรบมือให้ผู้สนใจฟังตลอดเค้าฝึกอย่างไรหรือเรียนมาจากไหน ถึงเป็นนักพูดที่ดีได้ขนาดนี้ นักการเมืองทุกคน^{๑๓๕} ล้วนต้องพูดจาดี วางตัวดี แต่งตัวดี ทำให้คนชอบ ส่วนใหญ่จะได้จากการฝึกอบรม เรียนรู้ หรือเลียนแบบอย่างจากลูกพี่หรือเจ้านาย ดังนั้น การเป็นนักการเมืองที่ดีหรือการได้เป็นนักการเมืองได้ต้องมีลูกพี่ดี มีเจ้านายดี สนับสนุนให้เป็นนักการเมือง การพูดจาดี ปฏิบัติดี เป็นสิ่งสำคัญและควรปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จะเป็นการดีมาก ๆ นักการเมืองไทยส่วนใหญ่จะต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อ ใจกว้าง ใจกล้า ถึงจะมีพวกพ้องยอมรับสรรเสริญ ดังนั้นต้องมีความพร้อม ในด้านสถานะการเงินและการพูดจาดีประจำเพราะปากเป็นเอกเสมณต์ให้คนเชื่อ สำคัญมากครับ การพูดจาดี^{๑๓๖} การพัฒนานักการเมือง^{๑๓๗} ให้เป็นนักพูดที่ดี ต้องมีการฝึกอบรมอย่างจริงจังชัดเจน เพราะมีความสำคัญ มากต่อนักการเมือง หาเสียงก็ต้องพูด ขึ้นเวทีก็ต้องพูด ประชุมก็พูด อยู่ในสภา ก็พูด ดังนั้นนักการเมืองจึงต้องเป็นนักพูดที่ดีหลักพุทธศาสนาย่อมส่งผลดี

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ พลตรีสุชิน วิเศษโกสิน, อดีตประธานที่ปรึกษาผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทยพัฒนา จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิชย์, สมาชิกสภาเมืองพัทยา, พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ นายสุภฤกษ์ อรรถเลิศลาภ, ที่ปรึกษาพรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ดร.สิทธิศักดิ์ พัฒนชัย, อดีตผู้อำนวยการพรรคกิจสังคม, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

แก่ผู้ปฏิบัติทุกคน^{๑๓๘} การมีหลัก ธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจของนักการเมืองย่อมส่งผลให้ นักการเมืองเป็น
 ตัวแทนที่ดีการเป็นนักการเมืองควรพุดดี ในทุกสถานการณ์ และ ควรออกงานอย่างเสมอต้นเสมอ
 ปลาย นักการเมืองที่ดี^{๑๓๙} ต้องพุดดี ทำดี คิดดี และประพฤติดี การกระทำความดีได้ต้องมีการ
 ฝึกอบรม การปฏิบัติธรรม การดูตัวอย่างผู้อื่นที่ดี ผลคือ เป็นนักการเมืองที่ดี นักการเมืองไทยส่วน
 ใหญ่ มักพุดจาดีทุกคน เพราะจำเป็นต้องพุดจาดี แต่จะปฏิบัติดีตามพุดหรือไม่ คงมีกลัรับรอง การ
 พุดดี ต้องฝึกฝน พัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพราะเราจะพุดดีมีสาระทันสมัยทันเหตุการณ์ พุดอย่าง
 ประทับใจคนฟัง ก็จะเรียกว่าเป็นนักพุดที่ดี^{๑๔๐} หลักสังคหวัตถุ ๔ การให้ใจกว้าง การพุดจาไพเราะ
 อ่อนหวาน การทำประโยชน์สาธารณะการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย นักการเมืองทุกคนควรต้อง
 ปฏิบัติทุกข้อ ในการที่นักการเมืองจะสามารถปฏิบัติได้ ตามกล่าวแล้วข้างต้นอย่างถูกต้อง มี
 ประสิทธิภาพ ต้องผ่านการฝึกอบรม หรือการฟังเทศน์ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม หรือการดูตัวอย่างคน
 อื่นๆ ว่าเค้าพุดจาได้ดี หรือปฏิบัติอย่างไร ประชาชนถึงนิยมชมชอบ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตาม
 พรหมวิหาร ๔ ธรรมของผู้ใหญ่^{๑๔๑} ใช้ในการปกครองคน ปกครองตน ๔ ประการ เมตตา ความรักใคร่
 กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ มุทิตา ความยินดีเมื่อเห็นคนอื่นมีความสุข อุเบกขาการวางใจ
 เป็นกลาง ๔ ประการดังกล่าวนี้ ล้วนเป็นธรรมประจำใจผู้ใหญ่ ควรใช้และควรใช้ในการปกครองตนเอง
 และปกครองผู้อื่น ผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ นักการเมือง
 ไทยควรมีความเป็นผู้ใหญ่^{๑๔๒} หรือมีหลักธรรมของผู้ใหญ่ทุกข้อ เพื่อใช้ปกครองคนใน
 หมู่คณะ โดยเฉพาะ “การวางใจเป็นกลาง” เพราะผู้ใหญ่ควรมีใจเป็นกลาง นักการเมืองไทย ควรมีใจ
 เมตตา^{๑๔๓} มีความรักใคร่พี่น้องประชาชนและต้องช่วยเหลือประชาชนให้พ้นทุกข์ ก็จะเป็นนักการเมือง
 นักการเมืองที่ดี หรือเป็นตัวแทนที่ดี ถ้าสมัยนี้ต้องกล่าวว่า ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำ จะฟัง

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ดร.วรุตม์ ทวีศรี, นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาวุโส, สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่ง
 ประเทศไทย, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔,
 วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์, อาจารย์พิเศษ มหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ พระครูไพบุลย์วุฒิกมร แสงสุวรรณ, เจ้าอาวาสวัดคลองทราย จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓
 กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำรณ, เจ้าคณะตำบลพลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์
 ๒๕๕๘.

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓
 กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

แล้วน่าสนใจ นักการเมืองไทยควรมีความกรุณา^{๑๔๔} สงสารประชาชนและควรคิดช่วยเหลือประชาชน พุทธิ คิตติ ทำดี ปฏิบัติดี ตามนี้ถือว่าเป็นตัวแทนที่ดี และเป็นนักปฏิบัติที่ดีแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๔๕} พรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ควรมีหลักธรรมประจำใจผู้นำควรมีการ เข้าวัดฟังธรรมหรือหมั่นปฏิบัติธรรมคู่ตัวอย่างที่ดีๆ^{๑๔๖} ในต่างประเทศในประเทศไทยก็ได้ นักการเมือง นักการเมืองไทยโดยเฉพาะนักการเมืองรุ่นใหม่ๆ ต้องเคารพผู้ใหญ่และผู้ใหญ่ควรมีใจ หรือมีวัฒนธรรม แบบผู้ใหญ่ หรือต้องมีพรหมวิหาร ๔ โดยเฉพาะการมีใจเป็นกลาง นำไป สู่ความมีใจยุติธรรม เป็นตัว แทนที่ดี ในการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๔๗} ต้องมีขั้นตอนโดยเฉพาะขั้นตอนการปฏิบัติธรรมเพราะธรรม สามารถขัดเกลาจิตใจคนให้ดีขึ้นได้ ผู้นำต้องมีความเป็นผู้ใหญ่ และต้องมีใจเป็นธรรม มีคุณธรรม ประจำใจ หรือจะประยุกต์ใช้ธรรมกับหลักพุทธธรรมที่เห็นว่า ควรน่าจะเป็นการดี ประยุกต์ใช้เพื่อการ พัฒนาภาวะผู้นำการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๔๘} โดยการใช้ พรหมวิหาร ๔ ธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ สำคัญ มาก เพราะผู้ใหญ่ดี มีคุณธรรมประจำใจย่อมสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างศรัทธาต่อประชาชน ผู้ได้บังคับบัญชา ศรัทธาคือพลังแห่งความสำเร็จในทางการเมือง^{๑๔๙} ผู้ใหญ่คือผู้นำ ผู้นำควรมีความ เป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ควรมีคุณธรรมประจำใจ ลักษณะนี้ คือนักการเมืองที่ดีของประชาชนในทางการเมือง และการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๕๐} ต้องมีหลักการแนวทางขั้นตอนชัดเจน โดยเฉพาะความเป็นผู้นำทาง การเมือง ต้องมีคุณธรรม จริยธรรม เมตตาธรรม ดังคำกล่าวว่าเมตตาธรรมค้ำจุนโลก ในการพัฒนา ภาวะผู้นำหรือจะพัฒนาสิ่งใดๆ ควรต้องมีขั้นตอนและแนวทางชัดเจน^{๑๕๑} และควรต้องมีผู้นำผู้ใหญ่ซึ่ง ผู้ใหญ่มักกล่าวต้องมีคุณธรรมประจำใจเพื่อสร้างระบบเชื่อถือศรัทธาพลังแห่งความศรัทธาการเป็น นักการเมืองที่ดี ต้องเป็นนักพูดที่ดี และต้องมีความเป็นผู้นำโดยมีความเป็นผู้ใหญ่ผู้ใหญ่ที่ดีต้องมี คุณธรรมประจำใจ มีความเมตตา กรุณาและมีความเป็นกลาง “มีจิตใญ่ยุติธรรม” แนวทางใน

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริบุญโญ, ดร.อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อากาศโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ นายสง่า ธนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๔๗} สัมภาษณ์ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์, รองโฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๘} สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๔๙} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ดา นพลสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๐} สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๑} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยงศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

การพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๕๒} ตามพรหมวิหาร ๔ ควรมีขั้นตอน ดังนี้ ปฏิธรรมทุกวันพระใหญ่ ดูตัวอย่างคนอื่น และควรฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ พรหมวิหาร ๔ ธรรมของผู้ใหญ่^{๑๕๓} ถือว่าดีมาก ๆ เพราะผู้ใหญ่ที่ดีควร มีคุณธรรมประจำใจมีจิตใจดี มีเมตตาการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๕๔} การปฏิบัติธรรมหรือเรียนรู้พรหมวิหาร ๔ เช่น มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังในสังคมไทย สร้างพลังแห่งความรักสามัคคี มีน้ำใจต่อกัน พรหมวิหาร ๔ โดยเฉพาะความกรุณา ต้องการช่วยผู้อื่นให้พ้นทุกข์ ช่วยเหลือประชาชน^{๑๕๕} ถือว่าเป็นการสร้างความประทับใจประชาชน ขั้นตอนแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง^{๑๕๖} ใช้ความเป็นผู้ใหญ่ใจดีผู้ใหญ่ใจดีมีเมตตา พรหมวิหาร ๔ ธรรมประจำใจผู้ใหญ่ ผู้นำทางการเมืองทุกคนต้องมีถึงจะสร้างความเคารพนับถืออย่างยิ่ง^{๑๕๗} นักการเมืองระดับผู้นำต้องใจบริสุทธิ์รักความยุติธรรมเคารพความถูกต้องเคารพความถูกต้องยุติธรรมการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๕๘} ผู้นำผู้ใหญ่ต้องมีคุณธรรมประจำใจ ได้รับการชื่นชมที่ดีถ้าผู้นำไม่มีคุณธรรมประจำใจก็มักจะไม่ได้รับความศรัทธาจากผู้ตามหรือไม่มีทางประสบความสำเร็จได้^{๑๕๙} ผู้ใหญ่ควรมีเมตตาธรรมเพื่อ สร้างความอบอุ่นใจ ประทับใจ^{๑๖๐} การพัฒนาภาวะผู้นำเป็นแนวทางพัฒนาที่ดี^{๑๖๑} เพราะจะได้ผลผลิตออกมาเป็นบล็อกเหมือนกันหรือผลผลิตออกมาเป็นรุ่นๆ

^{๑๕๒} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๔, พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๓} สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิฐสุรการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕๕} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยฐากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๕๖} สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิช, สมาชิกสภาเมืองพัทยา พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๗} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๘} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๕๙} สัมภาษณ์ นายสุภกฤช อรรถเลิศลาภ, ที่ปรึกษาพรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๐} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี เขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๑} สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

ค่อนข้างมีคุณภาพเป็นไปในทางเดียวกัน คุณภาพผลผลิต^{๑๖๒} การปฏิบัติธรรมผู้นำเป็นหนทางการพัฒนาที่ดี เพราะทำให้จิตใจบริสุทธิ์ มีสมาธิ และอยู่ใกล้พระสงฆ์จิตใจดีมีสมาธิปัญญาเกิดการคูดตัวอย่างผู้อื่น เป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนา เพราะเข้าใจง่าย เห็นกับตา การที่ได้ดูให้เห็นกับตา เป็นสิ่งที่ดีเห็นกับตาเข้าใจง่าย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๖๓} ตามพรหมวิหาร ๔ ถือว่าเหมาะสมดีมาก เพราะผู้ใหญ่วรมีใจเป็นธรรม มีคุณธรรมประจำใจ มีความเป็นผู้ใหญ่ นักการเมืองไทย ส่วนใหญ่จะมีความเป็นผู้ใหญ่^{๑๖๔} มีคุณธรรมประจำใจโดยเฉพาะการเป็นนักการเมืองที่ดี ต้องมีคุณธรรมประจำใจ ผู้นำทางการเมืองทุกคนล้วนเป็นผู้ใหญ่^{๑๖๕} และผู้ใหญ่ทุกๆท่านล้วนมีจิตใจดีมีคุณธรรมประจำใจ หรือมีพรหมวิหาร ๔ การที่ท่านใด หรือผู้ใหญ่ขาดคุณธรรมประจำใจ กล่าวได้ว่าขาดความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี หลักธรรมที่ดีทำให้มีคุณธรรม^{๑๖๖} สมควรน้อมนำมาใส่ในตนเอง

กล่าวโดยสรุป หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย ๒ หลักใหญ่ๆ คือ สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และพรหมวิหาร ๔ หลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ ประกอบด้วย คุณลักษณะทางกายภาพ คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ ทักษะและความสามารถ ลักษณะเด่นทางสังคม ด้านพฤติกรรมประกอบด้วย ผู้นำแบบเผด็จการ ผู้นำแบบประชาธิปไตย และผู้นำแบบเสรีนิยม

^{๑๖๒} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุญ พริกบุญจันทร์, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๔} สัมภาษณ์ ดร.สิทธิศักดิ์ พัฒนชัย, อดีตผู้อำนวยการพรรคกิจสังคม, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๕} สัมภาษณ์ ดร.วรุฒม์ ทวีศรี, นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาวุโส, สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๖๖} สัมภาษณ์ นายวิชาญ ต้นสุริยวงศ์, สมาชิกเขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

ตารางที่ ๔.๖ หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ

สภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำ ด้านคุณลักษณะ	หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ สังคหวัตถุ ๔ (หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ)
- คุณลักษณะกายภาพ เช่น ความสูง น้ำหนัก รูปร่าง หน้าตาและพลังงาน	๑. ทาน การให้
- คุณลักษณะทางบุคลิกภาพ เช่น ลักษณะข่ม ความเป็นคนเปิดเผยไม่ เก็บตัว หรือมีความคิดริเริ่มอยู่เสมอ	๒. ปิยะวาจา วาจาไพเราะอ่อนหวาน
- ทักษะและความสามารถ เช่น สติปัญญา ความสามารถทางเทคนิค	๓. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์สาธารณะ
- ลักษณะเด่นทางสังคม เช่น เก่งคน เข้าสังคมเก่ง มีสถานภาพสูงทาง เศรษฐกิจและสังคม	๔. สมานัตตตา การวางตนเสมอต้น เสมอปลาย
ด้านพฤติกรรม	พรหมวิหาร๔ (หลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่)
- ผู้นำแบบเผด็จการมักจะตัดสินใจแต่ เพียงผู้เดียว บัญชาการวิธีทำงานแบบ สั่งมาเลย	๑. เมตตา ความรัก ความปรารถนาดี
- ผู้นำแบบประชาธิปไตย มักจะเปิด โอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ	๒. กรุณา ความสงสาร อยากช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นจาก ความทุกข์
- ผู้นำแบบเสรีนิยม มักจะให้เสรีภาพ เต็มร้อยแก่ผู้ตาม จัดหาทรัพยากรที่ มีความจำเป็นให้	๓. มุทิตา เบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุข
	๔. อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง

๒) หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์

การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ผู้วิจัยศึกษา เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๒ หลักพุทธธรรม ประกอบด้วย สัมปยุตธรรม ๗ หลักธรรมสัตตบุรุษหรือคนดีใช้ปกครองตน ปกครองคน สังฆโสภณสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงามดังนี้

แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ ตามสัปปริสธรรม^{๑๖๗} ผู้นำต้องมีเหตุ มีผล รู้จักตน รู้จักความพอดี รู้จักชุมชน รู้กาลเวลาเหมาะสม รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การมีเหตุ มีผลเพื่อแนวทางผู้นำที่พึงมีและ^{๑๖๘} เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำทางการเมืองไทย ในยุคนี้ ซึ่งบ่งชี้คุณลักษณะที่ดี ใครก็พึงประสงค์ การรู้จักการเวลาที่เหมาะสมว่าควรทำอะไร อย่างไร เวลาใด เป็นการจัดลำดับความสำคัญของงานได้ดี ซึ่งผู้นำควรพึงปฏิบัติวางแผนในการทำงานผู้นำทางการเมืองไทย^{๑๖๙} ต้องรู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแต่ละคนว่าไม่เหมือน ไม่เท่ากัน ในแต่ละด้าน ผู้นำทางการเมืองไทยต้องมีเข้าใจในความแตกต่างการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๗๐} ต้องมีตัวชี้วัดหรือควรมีลักษณะที่พึงประสงค์ของความเป็นผู้นำทางการเมืองไทยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของประชาชนคนทั่วไปรวมถึงหมู่คณะ คุณลักษณะผู้นำ^{๑๗๑} หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของนักการเมืองไทยควรมี ความรู้จักชุมชนท้องถิ่นตน รู้จักชุมชน ท้องถิ่นตนเอง การเป็นนักการเมืองที่ดี^{๑๗๒} ควรรู้จักชุมชน ท้องถิ่นของตนเองให้ดีกว่าคนอื่น เพื่อจะได้เข้าใจท้องถิ่นชุมชนตนเอง ผู้นำทางการเมืองไทย^{๑๗๓} ต้องมีธรรม สัตบุรุษธรรมของคนดี เป็นตัวชี้วัดความเป็นคนดีธรรมสัตบุรุษ ๗ ประการ การเป็นผู้นำที่ดี^{๑๗๔} ควรมี ความรู้จักตนเองและรู้จักพัฒนาตนเองเสมอๆ การพัฒนาตนเองเสมอๆผู้นำควรมีลักษณะเป็นคนดี^{๑๗๕} เพื่อสร้างความน่าเคารพยกย่อง เป็นเกียรติศักดิ์ศรีของตนเองและหมู่คณะคุณลักษณะเป็นคนดี น่าเคารพยกย่อง ผู้นำทางการเมืองไทย^{๑๗๖} ควรมีบุคลิกและลักษณะที่พึงประสงค์ครบ ๗ ข้อ

^{๑๖๗} สัมภาษณ์ พระครูไพฑูรย์วิมุกตโร แสงสุวรรณ, เจ้าอาวาสวัดคลองทราย จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖๘} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำธม, เจ้าคณะตำบลปลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๖๙} สัมภาษณ์ พระมหาไชยวรรณ อากาศโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๐} สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริบุญโญ, ดร., อาจารย์ประจำ มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๑} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๒} สัมภาษณ์ นายสง่า ธนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๗๓} สัมภาษณ์ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์, รองโฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๔} สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๕ พรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๕} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๖} สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

โดยเฉพาะ รู้จักความแตกต่างของบุคคล ความสามารถแตกต่างกันลักษณะผู้นำที่ดี^{๑๗๗} ความสำเร็จ มีผล
ผล มีหลักการมีความชัดเจน โปร่งใส ความโปร่งใส ชัดเจน ตรวจสอบได้ การดูตัวอย่างผู้นำ^{๑๗๘} ที่มี
คุณลักษณะที่ดีและมีบุคลิกภาพที่ดี ดังนั้นควรพัฒนาบุคลิกและคุณลักษณะที่ดี ความสามารถของ
บุคคลย่อมแตกต่างกัน^{๑๗๙} ผู้นำควรมีความเข้าใจ ใช้คนให้เหมาะสมกับงานในการพัฒนาภาวะผู้นำ^{๑๘๐}
ควรเน้นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านรู้จักเหตุ รู้จักผล การใช้เหตุ การใช้ผล นำสู่ความสุขการใช้
เหตุผลในการทำงานเป็นแนวทางที่ดี สามารถดำเนินงานได้^{๑๘๑} อย่างมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับในสังคม
ทั่วไป คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์^{๑๘๒} ด้านการปฏิรูป ต้องรู้จักความพอดีความเหมาะสม ควรปฏิรูป
ในสิ่งที่ควรเท่านั้น สิ่งใดเหมาะสมอยู่แล้วควรคงไว้เรียกว่า การปฏิรูปแบบสัปปริสธรรม ๗ ผู้นำ
ทางการเมืองไทย^{๑๘๓} ควรมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้ มีเหตุมีผล รู้กาลเทศะ มีมารยาทในสังคม
การมีมารยาท รู้กาลเทศะ นักการเมืองควรรู้จักชุมชนท้องถิ่นตนเองให้ละเอียด^{๑๘๔} ถี่ถ้วน รวมถึงเข้าใจ
ใจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตนเองและเข้าใจบริบทความแตกต่างของแต่ละบุคคล การ
พัฒนาภาวะผู้นำ ควรใช้ขั้นตอนการปฏิบัติธรรม^{๑๘๕} ในทุกวันพระใหญ่ หรือการจัดทำ MOU กับ
สถานที่ที่มีความชำนาญเฉพาะด้านหลักพุทธธรรมเช่น มจร.วังน้อย ซึ่งมีความพร้อมทุกด้าน
หลักพุทธธรรมสัปปริสธรรม ๗ ธรรมของคนดี ๗ ประการ ควรฝึกฝนพัฒนาและ ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่

^{๑๗๗} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยงศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๘} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔ พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๗๙} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสิษฐสาร, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๘๐} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยฐากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๘๑} สัมภาษณ์ พลตรีสุชิน วิเศษโกสิน, อดีตประธานที่ปรึกษาผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทยพัฒนา จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๒} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๓} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๔} สัมภาษณ์ นายสุภกฤษ อรรถเลิศลาภ, ที่ปรึกษาพรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๕} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

ผู้นำควรเป็นคนดี ๗ ประการ^{๑๘๖} เป็นตัวชี้วัดผู้นำทางการเมืองควรมี เพราะการเป็นตัวแทนที่ดีควรเป็นคนที่สมบูรณ์ การที่จะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ครบถ้วนต้องมีการฝึกอบรม^{๑๘๗} จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเช่น มจร.วังน้อยสถานที่พร้อมบุคลากรพร้อม คุณภาพดี ประสบการณ์ ผลลัพธ์ออกมาเป็นรูปลักษณะเดียวกันการดูตัวอย่างเป็นการพัฒนาที่ชัดเจน^{๑๘๘} เข้าใจได้ง่ายเพราะได้เห็นจากการดูและ รับรู้จากการได้ยินได้เห็นตัวอย่างเรียกว่าต้นแบบที่ดีพึงประสงค์การฝึกอบรมเป็นการพัฒนาที่นิยมใช้กันมากในประเทศไทย จะได้คุณภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับหลักสูตร ผู้ร่วมอบรม ผู้ฝึกปฏิบัติธรรม สถานที่ ดังนั้นองค์ประกอบเหล่านี้ควรมีครบถ้วน ก็จะบรรลุให้คุณภาพตรงวัตถุประสงค์ แนวทางพัฒนาภาวะผู้นำตามสังฆโสภณสูตร แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย^{๑๘๙} วิยัตโต เป็นผู้มีปัญญา วินิตโต เป็นผู้ระเบียบวินัยดี วิสารโทเป็นผู้แก้แค้น พหุสุโต เป็นผู้มีความรู้ อัมมานอัมมปฏิปันโนเป็นผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้อง เป็นการบ่งชี้คุณสมบัติที่ พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ณ ปัจจุบัน^{๑๙๐} ควรเน้นหลักธรรม หรือ หลักพุทธธรรมที่ทำให้หมู่คณะงดงาม เพราะคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เป็นหมู่คณะ หมู่คณะต้องงดงามหรือหมู่คณะดีงาม ซึ่งเป็นการต้องการของประชาชน หรือเป็นลักษณะที่ประชาชนต้องการ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย^{๑๙๑} ควรมีสติปัญญาหรือ เป็นผู้ที่มีปัญญาดีมากๆ เพราะการมีสติปัญญาดี สามารถคิดดีได้ เรียกว่ามีความสามารถในการคิดดี เพราะมีสติปัญญาดีมีลักษณะที่พึงประสงค์หมู่คณะงดงาม^{๑๙๒} เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ควรเน้นด้านการมีระเบียบวินัยดีเพราะการทำงานใดๆโดยเฉพาะการทำเป็นหมู่คณะระเบียบวินัยดี เป็นของดีของหมู่

^{๑๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุญ พริกบุญจันทร์, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๗} สัมภาษณ์ ดร.สิทธิศักดิ์ พัฒนชัย, อดีตผู้อำนวยการพรรคกิจสังคม, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๘} สัมภาษณ์ ดร.วรุตม์ ทวีศรี, นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาวุโส สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘๙} สัมภาษณ์ พระครูไพฑูรย์วุฒิกร แสงสุวรรณ, เจ้าอาวาสวัดคลองทราย จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๐} สัมภาษณ์ พระมหาประวิทย์ ฤทธิ์คำธณ, เจ้าคณะตำบลพลลา จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๑} สัมภาษณ์ พระครูวรธรรมโกษาภิรักษ์ จรัสวงษ์, เจ้าอาวาสวัดสุวรรณรังสรรค์ จังหวัดระยอง, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๒} สัมภาษณ์ พระมหาโชควรรณ อากาศโร, อาจารย์สอนทางโลกและทางธรรม มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

คณะหมุ่คณะงดงาม^{๑๙๓} เป็นความคาดหวังของสมาชิกและประชาชนโดยทั่วไปหมุ่คณะกรรมการพรรค
พรรคการเมืองไทย^{๑๙๔} หมุ่คณะความหมายได้ความเป็นผู้รู้ มีความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เป็นอย่างดี
สมบูรณ์ครบถ้วนทุกประการ นักการเมืองไทยหรือคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย^{๑๙๕}
ส่วนใหญ่จะดงามหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้นำ ดังนั้น ผู้นำควรรักษาความถูกต้อง กล่าวได้ว่าเป็นผู้นำที่
มุ่งเน้นรักษาความถูกต้องชอบธรรมเพื่อกติกาพรรคการเมืองไทย มีกติกาชัดเจน เป็นรัฐธรรมนูญ
ทุกพรรคการเมืองไทยต้องปฏิบัติ อย่างเคร่งครัด ดังนั้น การที่ผู้บริหารพรรคการเมืองไทยมีความรู้
ในกฎ กติกา มารยาททางสังคม ทางการเมืองหมุ่คณะกึ่งดงามคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง
ไทย^{๑๙๖} ทุกคนย่อมมีความรู้ มีสติปัญญา มีความสามารถ แต่ควรมีความกล้าหาญ
กล้ารับผิดชอบ มีความกล้าหาญ มีความรับผิดชอบในหน้าที่ตนเองและสังคมไทยโดยรวมแนวทางการ
พัฒนาผู้นำ^{๑๙๗} ตามหลักสังฆโสภณสูตร ควรมีขั้นตอน ดังนี้ ควรฝึกอบรมก่อน หรือจะนำ
คณะกรรมการทุกคนเข้าวัดปฏิบัติธรรมให้เข้าใจถึงการปฏิบัติตนให้หมุ่คณะงดงาม โดยการฟังธรรม
และการปฏิบัติธรรม^{๑๙๘} การปฏิบัติตามหลักสังฆโสภณสูตร^{๑๙๙} ควรศึกษาจากผู้รู้จริงจากสถานที่จริง
และควรมีหลักสูตร และมีการปรับปรุงหลักสูตรให้เข้มข้น ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ความเข้มข้น
หลักสูตร ทันเหตุการณ์ปัจจุบันหมุ่คณะงดงาม^{๒๐๐} ผู้นำดงาม ผู้ตามมีระเบียบวินัยดี ถือว่าเป็น
แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำ ที่พึงประสงค์ ประเทศไทย สังคมไทย ย่อมพึงประสงค์ในคุณลักษณะ
ความมีระเบียบวินัยดี เป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคมไทยด้านความกล้าหาญ^{๒๐๑}
กล้ารับผิดชอบกล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกที่ควรยอมเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ความกล้าหาญดังกล่าวถือ

^{๑๙๓} สัมภาษณ์ พระเจริญ จิริปญโญ, ดร., อาจารย์ประจำ มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลง
กรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๔} สัมภาษณ์ นายสรายุทธ วงษ์แสงทอง, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๓ พรรค
เพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๕} สัมภาษณ์ นายสง่า ชนสงวนวงศ์, คณะกรรมการบริหารพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๑๙๖} สัมภาษณ์ นายจิรายุ ห่วงทรัพย์, รองโฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๗} สัมภาษณ์ นายเกษม เหลืองอ่อน, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๕ พรรคเพื่อ
ไทย, วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๘} สัมภาษณ์ นายศักดิ์ นพสิทธิ์, โฆษกพรรคเพื่อไทย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๑๙๙} สัมภาษณ์ ดร.คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๐} สัมภาษณ์ นายอรรถเวทย์ ขยงศุ, โฆษกพรรคประชาธิปัตย์ สาขาเมืองชลบุรี, วันที่ ๒๑ มีนาคม
๒๕๕๘.

^{๒๐๑} สัมภาษณ์ นายสมชาย เนื่องจำนงค์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๔,
พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

ได้ว่าเป็นความกล้าหาญ การแสดงออกเชื่อมโยงในพรรคเพื่อส่วนรวมประเทศชาติการรักษาความถูกต้องรักษาความชอบธรรม^{๒๐๒} รักษากฎ กติกา มารยาท มีคุณธรรม ตื่นตัวอยู่เสมอ มีความอ่อนน้อมถ่อมตน เป็นการแสดงออกที่สังคมไทยพึงประสงค์ เข้ากับสังคมไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงด้านสถานการณ์ปัจจุบัน^{๒๐๓} การรักษาความถูกต้อง รักษากติกาสังคม เป็นความต้องการและพึงประสงค์ของสังคมไทย ดังนั้น กล่าวได้ว่า สภาพปัจจุบันสังคมไทยคาดหวัง ความถูกต้อง ชอบธรรม คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถ ด้านการปฏิรูปปัจจุบัน^{๒๐๔} การเป็นผู้มีปัญญา มีสติปัญญาดี มีความรู้ ความสามารถโดยรวม เป็นแนวทางด้านการปฏิรูป ที่ประชาชนส่วนใหญ่พึงประสงค์ ปฏิบัติโดยผู้มีสติปัญญาดี มีความรู้ ความสามารถโดยรวม ประชาชนส่วนใหญ่พึงประสงค์ ด้านคุณลักษณะ ของผู้นำ^{๒๐๕} ที่สังคมไทยพึงประสงค์ ควรมีความวิสัยทัศน์ มีทีมงานที่ดี มีการกระจายงานอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาขึ้นได้เรื่อยๆ ภายใต้หลักการ มีระเบียบวินัยดี และถูกต้องชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ การปฏิรูปโดยการนำหลักสังฆโสภณสูตร^{๒๐๖} มาใช้เป็นแนวทางปฏิรูป ถือว่าสุดยอดขอชอบธรรม เพราะมุ่งเน้นความถูกต้องชอบธรรมจึงสุดยอดของความถูกต้องด้านพฤติกรรม^{๒๐๗} แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักสังฆโสภณสูตรเหมาะสมกับพฤติกรรมแบบประชาธิปไตย เพราะผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการคิดอ่านการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย ทำให้หมู่คณะงดงามด้านคุณลักษณะ^{๒๐๘} ทางบุคลิกภาพการพัฒนาภาวะผู้นำตามแบบสังฆโสภณสูตรจะได้ผู้นำที่มีบุคลิกภาพ เป็นผู้มีปัญญาดี เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เป็นผู้กล้าหาญในทางที่ถูกที่ควร เป็นผู้ที่มีความรู้ในงานหน้าที่ตนเองโดยรวมและเป็นผู้รักษาความถูกต้องชอบธรรม บุคลิกภาพที่สังคมไทยพึงประสงค์

^{๒๐๒} สัมภาษณ์ นาวาตรี วรวิทย์ เตชะสุภากร, กรรมการนโยบายพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๐๓} สัมภาษณ์ นางสาวโชติกา พิสุทธิสารการ, ฝ่ายประชาสัมพันธ์พรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๐๔} สัมภาษณ์ นายพิสิษฐ์ พิทยฐากุลเจริญ, นายทะเบียนสมาชิกพรรคชาติไทยพัฒนา, วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๐๕} สัมภาษณ์ พลตรีสุชิน วิเศษโกสิน, อดีตประธานที่ปรึกษาผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทยพัฒนา จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๖} สัมภาษณ์ นายบรรลือ กุลละวณิช, สมาชิกสภาเมืองพัทยา พรรคพลังชล, วันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๗} สัมภาษณ์ นายเสนาะ บุญเจริญตั้งสกุล, อดีตสมาชิกเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ จังหวัดชลบุรี, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๐๘} สัมภาษณ์ นายสุชาติ นันทานนท์, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓ ตำบลหนองรี จังหวัดชลบุรี พรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

ด้านสถานการณ์ปัจจุบัน^{๒๐๙} การแสดงออกหาความคิดในลักษณะความมีระเบียบวินัย รักษาความถูกต้องชอบธรรมสังคมไทยปัจจุบัน เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้า แนวทางพัฒนาการภาวะผู้นำตามสังฆโศภณสูตร ด้านการปฏิรูปผู้นำควรเข้าสังคมได้ทุกที่ทุกเวลาควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มุ่งรักษาความถูกต้องชัดเจนภายใต้การมีระเบียบวินัยดี ลักษณะเด่นทางสังคม^{๒๑๐} คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ถือเป็นส่วนสำคัญทำให้หมู่คณะงดงามรวมถึงการมีทักษะความสามารถก็เป็นลักษณะเด่นทางสังคม และทักษะความสามารถมีส่วนสำคัญที่ทำให้หมู่คณะดูดีการสั่งงาน^{๒๑๑} คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ภายใต้ความรู้ มีสติปัญญาดี มีขั้นตอน มีระเบียบถูกต้องชัดเจน เป็นแนวทางที่ดีและควรนำไปใช้ ปฏิบัติในหมู่คณะ เพื่อประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ผู้นำแบบซุเปอร์แมน ถ้ามีความรู้ มีสติปัญญาดี มีระเบียบ มีความกล้าหาญ รักษาความถูกต้อง กรณีอย่างนี้ ผู้นำแบบซุเปอร์แมนย่อมได้รับความนิยม ได้ใจประชาชนและสร้างคุณภาพได้ หลักการร่วมงาน^{๒๑๒} การทำงานร่วมกันของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ควรมีจุดร่วมกันคือ ทำให้หมู่คณะงดงามสง่างาม การร่วมงานกันแบบมีระเบียบวินัย ถูกต้องชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นมากในปัจจุบัน เพื่อการร่วมงานอย่างมีความสุขภายใต้ความถูกต้องเป็นธรรม การมีบุคลิกประณีประนอม^{๒๑๓} เป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำอีกแนวทางซึ่ง บุคลิกประณีประนอม มีสติปัญญาดี มีระเบียบวินัยดี กล้าหาญ กล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสมมีความรู้จริง ชัดเจนจริง ถ่อมแท้ เคารพความถูกต้อง ภายใต้บุคลิกภาพที่ประณีประนอม ย่อมสร้างความประทับใจกับประชาชน สร้างความอบอุ่นใจ มั่นใจ การดูตัวอย่างผู้อื่น^{๒๑๔} เช่น ดูพระชั้นผู้ใหญ่ รักษาความถูกต้อง เทศน์มีระเบียบ การแต่งกายเรียบร้อย การเทศน์ชัดเจน มีความรู้จริงในหลักธรรม เป็นแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจนเหมาะสมกับคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย การเอื้ออำนาจ^{๒๑๕} การส่งเสริม

^{๒๐๙} สัมภาษณ์ นายสุภกฤษ วรรธเลิศลาภ, ที่ปรึกษาพรรคพลังชล, วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๐} สัมภาษณ์ นายปรเมศวร์ งามพิเชษฐ์, อดีตผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรีเขต ๗ พรรคพลังชล, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๑} สัมภาษณ์ นายอาทิตย์ ชูชัย, อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘.

^{๒๑๒} สัมภาษณ์ นายสุนทร สุทธิธาทิพย์, ประธานโครงการพัฒนาการเมืองและการเลือกตั้ง พ.ศ.๒๕๕๔, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำรูญ พริกบุญจันทร์, อาจารย์พิเศษ มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๔} สัมภาษณ์ ดร.สิทธิศักดิ์ พัฒนชัย, อดีตผู้อำนวยการพรรคกิจสังคม, วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๘.

^{๒๑๕} สัมภาษณ์ ดร.วรุตม์ ทวีศรี, นักพัฒนาทรัพยากรบุคคลอาวุโส, สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๘.

สนับสนุน ในทางถูกต้องเหมาะสม ขอบธรรมเป็นแนวทางการพัฒนาที่ควรจะเป็น แต่ต้องอยู่ในหลักความถูกต้อง ขอบธรรม ภายใต้อำนาจ ความกล้าหาญของผู้นำที่ดี เป็นการสร้างตัวแทนที่ดี ภายใต้อำนาจการเอื้ออำนาจ ดังนั้น ความถูกต้องขอบธรรม เป็นสิ่งสำคัญส่งเสริมสังคมไทย

กล่าวโดยสรุป หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย ๒ หลักใหญ่ๆ คือ สัปปริยธรรม๗ หลักธรรมของสัตตบุรุษ ใช้ปกครองตน ปกครองคน และสังฆโศภณสูตร หลักธรรมที่ทำให้หมู่คณะงดงาม นำมาบูรณาการกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ด้านสถานการณ์ ประกอบด้วย สิ่งงาน สอนงาน หรือขายความคิด ร่วมงานหรือการมีส่วนร่วม เอื้ออำนาจ ด้านการปฏิรูป ประกอบด้วย นำการปฏิบัติ ผู้นำการปฏิรูป ผู้นำแบบไฟอำนาจ ผู้นำแบบวีรบุรุษ ผู้นำแบบซูเปอร์แมน ซึ่งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย น่าจะมีคุณลักษณะ เป็นตัวแทนที่ดีเป็นนักพูดที่ดี เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่ดี

ตารางที่ ๔.๗ หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์

สภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำ	หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์
ด้านสถานการณ์ - สั่งงานสอนงานหรือขายความคิด - ร่วมงานหรือการมีส่วนร่วม - เอื้ออำนาจ	หลักสัปปุริสธรรม ๗ (หลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ที่ใช้ปกครองตน ปกครองคน)
	๑. เป็นผู้รู้จักเหตุ คือรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล
	๒. เป็นผู้รู้จักผล คือรู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่พึงประสงค์
	๓. เป็นผู้รู้จักตน คือรู้จักตัวตนของเราเอง กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัด คุณธรรม
	๔. เป็นผู้รู้จักประมาณ คือ ความพอดีในการใช้จ่าย ในการลงโทษ ในการเก็บภาษี
	๕. เป็นผู้รู้จักกาลคือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมในการประกอบกิจการ กระทำหน้าที่การงานให้ถูกจังหวะ ให้ตรงเวลา
	๖.เป็นผู้รู้จักชุมชน คือ รู้จักที่ประชุมรู้กริยาที่จะประพฤติดต่อชุมชน จะต้องพูดอย่างนี้
	๗. เป็นผู้รู้จักบุคคล คือ รู้จักเลือกคบคนโดยอธยาศัย ความสามารถ คุณธรรม ยกย่อง แนะนำสั่งสอนอย่างไร
ด้านการปฏิรูป - ผู้นำการปฏิบัติ - ผู้นำการปฏิรูป - ผู้นำแบบใฝ่อำนาจ - ผู้นำแบบวีรบุรุษ - ผู้นำแบบซูเปอร์แมน - ผู้นำแบบซูเปอร์แมน	สังฆโสภณสูตร (หลักธรรมใช้บริหารเพื่อให้หมู่คณะงดงาม)
	๑. เป็นผู้มีปัญหา
	๒. เป็นผู้มิระเบียบวินัยดี
	๓. เป็นผู้แก้แค้น การบริหารจัดการงานที่ดี แก้ไขสถานการณ์ปัญหาต่างๆ
	๔. เป็นผู้มีความรู้ ศึกษาทรงจำมาก
	๕. เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร
	๖. เป็นผู้ปฏิบัติธรรม รักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร

๔.๓ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

การบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ผู้วิจัย ได้นำหลักทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้านใหญ่ๆ ประกอบด้วย ๑. ด้านคุณลักษณะ ๒. ด้านพฤติกรรม ๓. ด้านสถานการณ์ และ ๔. ด้านการปฏิรูป บูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ๒ หลักใหญ่ ๆ ประกอบด้วย สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ได้แก่ ทาน การให้ ปิยะวาจา วาจาไพเราะอ่อนหวาน อตถจริยา การประพฤติประโยชน์สาธารณะ สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย และพรหมวิหาร ๔ หลักธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ได้แก่ เมตตา ความปรารถนาดี กรุณา อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์ มุทิตา เบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุข อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๒ หลักใหญ่ๆ ประกอบด้วย สปัจริยธรรม ๗ หลักธรรมที่ใช้ปกครองคน ปกครองตน ได้แก่ เป็นผู้รู้จักเหตุ เป็นผู้รู้จักผล เป็นผู้รู้จักตน เป็นผู้รู้จักประมาณ เป็นผู้รู้จักกาลเทศะ เป็นผู้รู้จักชุมชน เป็นผู้รู้จักบุคคล สังฆโมกษสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม ได้แก่เป็นผู้มีปัญญาเป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เป็นผู้แก้หลักการบริหารจัดการงานที่ดี เป็นผู้มีความรู้ศึกษาทรงจำมาก เป็นผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้อง ในสิ่งที่ถูกต้องควร ดังต่อไปนี้

ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย วันพุธที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมบัณฑิตศึกษา ชั้น ๕ อาคารเรียนรวม โชนปี คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้เชี่ยวชาญ ๓ กลุ่มประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ๒ รูป ผู้เชี่ยวชาญด้านคณะกรรมการบริหาร พรรคการเมืองไทย ๗ คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ๖ คน ผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๓ กลุ่ม รวม ๑๕ รูป/คน ได้แก่

กลุ่มที่ ๑ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป ประกอบด้วย

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ดร. ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย

๒. พระระพิน พุทธิสาร, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

กลุ่มที่ ๒ ผู้เชี่ยวชาญด้านคณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง จำนวน ๗ คน ประกอบด้วย

๑. นายสุทธิศักดิ์ งามสมนึก รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๒. นายจำเริญ แจ่มแจ้ง เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

๓. นายสมยศ เจริญลา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๕ ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
๔. นายสวัสดิ์ ศรีเทพเอี่ยม ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๕ ตำบลคลองสาม อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
๕. ดร.ฐนโรจน์ โรจนกุลเสถียร, อดีต ส.ส.ชลบุรี พรรคประชาธิปัตย์ ปี ๒๕๕๐
๖. นายนิยม จุฬาสรีกุล ภาคเอกชนผู้สนับสนุนพรรคการเมือง
๗. นายก่อโชค บัณฑิตมงคล, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

กลุ่มที่ ๓ ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ จำนวน ๖ คน ประกอบด้วย

๑. ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มจร.ประสานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
๒. อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร เลขาธิการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ วังน้อย
๓. ผศ.วิษุกร นาคชน อดีตคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มจร.พระนครศรีอยุธยา
๔. อาจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ นักวิชาการด้านการจัดการ มจร.พระนครศรีอยุธยา
๕. ดร.ชุมพล บุชบก, นักวิชาการอิสระการพัฒนาผู้นำ
๖. นายวินัย กิจโมกษ์, รองประธานสมาคมนิสิตเก่ารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ NIDA

จากการสนทนากลุ่มเฉพาะมีทัศนะทางพระพุทธศาสนา มีหลักพุทธธรรมที่กล่าวถึง การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยไว้หลายหมวด และหลายระดับทั้งผู้เชี่ยวชาญและผู้วิจัยได้เห็นสอดคล้องกันว่า หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย สังคหวัตถุ ๔ และพรหมวิหาร ๔ หลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย สปัริสธรรม๗ และสังฆโสณสูตร มาบูรณาการร่วมกับทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑. ด้านคุณลักษณะ ๒. ด้านพฤติกรรม ๓. ด้านสถานการณ์ และ ๔. ด้านการปฏิรูป ก็ให้เห็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหาร พรรคการเมืองไทย ๓ แนวทาง ประกอบด้วย ๑. การฝึกอบรม ๒. การปฏิบัติธรรม ๓. การดูแลตัวอย่างผู้อื่นด้านดี ซึ่งถ้าได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นก็ให้เกิดผลลัพธ์ ๔ ประการ ดังนี้ ๑. เป็นตัวแทนที่ดี ๒. เป็นนักพูดที่ดี ๓. เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี และ ๔. เป็นนักปฏิบัติที่ดี โดยมีกระบวนการขั้นตอนการสนทนากลุ่มเฉพาะ ดังนี้

๑) ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยมีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำ ดังนี้ มีการซื้อเสียง ส่งผลต่อการเลือกข้าง ซึ่งขาดคุณธรรม ประเทศไทยยังขาดทรัพยากรด้านนี้

จำนวนมาก ควรที่จะได้ผู้แทนที่ดี^{๒๑๖} ขาดการนำคุณธรรมมาปรับใช้^{๒๑๗} ปัญหานักการเมืองประกอบด้วย โครงสร้างประเทศ สังคม พรรคการเมืองและสมาชิกพรรค และบุคคลขาดหิริโอตตัปปะ^{๒๑๘} ในอดีตปัญหาเกิดจากทุนนิยม ต่อมาเป็นวัตถุนิยม และการเป็นอัตตา ผู้นำการเมืองไม่ควรเป็นนักธุรกิจ เพราะมีผลประโยชน์ทับซ้อน มีการซื้อเสียง^{๒๑๙} ความรู้ทำให้ คนองอาจมีความสามารถทำให้คนนับถือ แต่ต้องไม่ขาดความสามัคคี^{๒๒๐} ขาดการพัฒนาทางจิตใจ^{๒๒๑}

๒) หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำและหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ผู้นำควรมีหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นธรรมของพระราชา และก็หมายถึงผู้ปกครองอีกด้วย ผู้นำ ควรมีคุณวุฒิในการบริหารตน ครองตน มีคุณภาพในการทำงานและครองงาน มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ คอยกำกับพฤติกรรม ทำอย่างไรให้วิสัยธรรมนำวิสัยทัศน์อะไรถูกอะไรผิดช่วยกันแก้ปัญหาช่วยกันหาทางออก^{๒๒๒} เป็นการนำทฤษฎีมาปรับใช้ในการปฏิรูปการเปลี่ยนแปลง แล้วนำมาควรรวมกับหลักพุทธธรรม เห็นว่า สัปปุริสธรรม๗ เป็นตัวควบคุม^{๒๒๓} การซื้อเสียงเป็นสิ่งที่ไม่มีความซื่อสัตย์ เป็น การทุจริต^{๒๒๔} ควรมีการรักษาศีล ๕ พัฒนาคณะตามหลักพุทธธรรม^{๒๒๕} ผู้นำทางการเมือง ควรมีความเก่ง ความดีและมีคุณธรรม **การพัฒนาภาวะผู้นำที่ดี ประกอบด้วย** มุ่งความสำเร็จ กล้าหาญ สื่อสารที่ดี เชื่อมมันศักยภาพ

^{๒๑๖} สทนากลุ่มเฉพาะ นายนิยม จุฬาเสรีกุล, ภาคเอกชนผู้สนับสนุนพรรคการเมือง, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๑๗} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ชุมพล บุชบก, นักวิชาการอิสระ (การพัฒนาผู้นำ), วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๑๘} สทนากลุ่มเฉพาะ นายก่อโชค บัณฑิตมงคล, ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลบ้านสวน อ.เมือง จ.สุโขทัย, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๑๙} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ฐนโรจน์ โรจนกุลเสฏฐ์, อดีต ส.ส.ชลบุรี ปี ๕๐, พรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๐} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงน้อย), วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๑} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร, เลขานุการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๒} สทนากลุ่มเฉพาะ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ดร., ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (วงน้อย), วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ชุมพล บุชบก, นักวิชาการอิสระ (การพัฒนาผู้นำ), วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๔} สทนากลุ่มเฉพาะ นายสมยศ เจริญลา, ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๑๕ ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๕} สทนากลุ่มเฉพาะ นายจำเริญ แจ่มแจ่ม, เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบลคลองห้า, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

ผู้ได้บังคับบัญชา ติดตามผล ตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบ ประเมินผลยุติธรรม^{๒๒๖} **คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย** เป็นคนเก่งและต้องเป็นคนดี เพียบพร้อมด้วย ๓ คุณสมบัติที่ดี คุณลักษณะที่ดี และคุณธรรมที่ดี มีวิจารณ์สัมปโน และควรทราบว่าคุณลักษณะผู้นำประกอบด้วยอะไร แล้วค่อยออกแบบรูปแบบวิธีการพัฒนา^{๒๒๗} ควรให้ความสำคัญต่อหลักการตัวบุคคลมองประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน คนรอบข้าง ประกอบด้วยหลักทริโอดีปะ มีต่อคุณธรรม จริยธรรม ต้องมีการเคลื่อนไหว รับรู้สถานการณ์ทางสังคมได้ดี มีภาวะผู้นำ ไม่หุบเบา มีเหตุผล ยุติธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใส เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทันเหตุการณ์ ทันต่อสถานการณ์ รับรู้ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ มีเหตุผล มีมนุษยสัมพันธ์ เห็นแก่ส่วนรวม มีคุณธรรม ริเริ่มสร้างสรรค์ รู้วิชาชีพ มีทักษะแก้ปัญหาและตัดสินใจ^{๒๒๘}

๓) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ควรมีการนำมาปรับใช้ได้จริง ถึงจะยาก และควรเน้นเรื่อง สังคมนิยม ไม่ควรเน้นวัตถุนิยม^{๒๒๙} ควรมีระบบกลไกควบคุมประชาธิปไตยต้องเกิดในใจคนก่อนลดรูปแบบการใช้อำนาจ ต้องทำการเมืองให้มีคุณธรรม จริยธรรม ควรมีการคัดเลือกคนดีตั้งแต่การเข้าสู่ระบบการเมือง ควรมีองค์ประกอบที่ประกอบไปด้วยโครงสร้างระบบการตรวจสอบภาคประชาชนวิธีการที่ได้มาและมีการใช้หลักการอบรมเป็นหลักที่เข้มแข็งประกอบกับหลักธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย^{๒๓๐}

กล่าวโดยสรุป นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ตามสภาพปัญหานั้นหมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงและสร้างสรรค์คุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย แนวทางการพัฒนาที่เป็นกระบวนการ ที่ประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ ซึ่งมี ๓ แนวทาง ประกอบด้วย ๑. การฝึกอบรม ๒. การปฏิบัติธรรม ๓. การดูตัวอย่างผู้อื่น ทั้งนี้อยู่ภายใต้

^{๒๒๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ, นักวิชาการด้านการจัดการ มรภ.พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร, เลขานุการหลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ พระระพิน พุทธิสาร, ดร., อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๒๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ชุมพล บุชภัก, นักวิชาการอิสระ (การพัฒนาผู้นำ), วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.วิชชุกร นาคธน, อดีตคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มจร.พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

การใช้กลไกควบคุมของภาครัฐและภาคประชาสังคม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามพุทธธรรมของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มี ๓ แนวทาง ดังนี้

๑) การฝึกอบรม หมายถึง กระบวนการให้การศึกษาอบรมเป็นกระบวนการพัฒนา ด้วยการควบคุม ผู้ฝึกอบรมให้ปฏิบัติตาม โดยการฝึกอบรม ซึ่งอาจจะมีหลักสูตรอบรมผู้นำทาง พระพุทธศาสนาเป็นการอบรมตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๒๓๑}

๒) การปฏิบัติธรรม หมายถึง กระบวนการพัฒนาการละกิเลสให้ลดน้อยลง โดยอาศัยการ เจริญสมาธิ ซึ่งสามารถปฏิบัติได้ทั้งใน และนอกสถานที่ การปฏิบัติธรรมต้องอาศัยการบังคับ ควบคุม ตนเอง และอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นตัวบังคับควบคุม

(๒.๑) การปฏิบัติธรรมในบ้านของตนเอง การรักษาศีล ๕ การครองเรือนดี นั่งสมาธิ สวดมนต์ ภาวนา ฝึกจิตใจให้สงบ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรมจากโทรทัศน์ วิทยู วีดีโอ

(๒.๒) การปฏิบัติธรรม โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นตัวควบคุม หาโอกาสการเข้าร่วมการพัฒนาจิตใจ เข้าร่วมรับฟังศาสนา ฝึกปฏิบัติธรรม เข้าร่วมการปฏิบัติธรรม การยึดมั่นอยู่ใน หลักคุณธรรมจริยธรรมอย่างเคร่งครัด การยึดมั่นอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ทำในสิ่งที่ถูกต้อง การดูแล ครอบครัว ชุมชนให้อยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา การมีจิตอาสาทำเพื่อส่วนรวม เสียสละเพื่อส่วนรวม^{๒๓๒}

๓) การดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี

(๓.๑) ตัวอย่างบุคคลอื่นระดับโลก ดังนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และ ลี กวน ยู^{๒๓๓}

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ตามทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้าน ประกอบด้วย ๑. ด้านคุณลักษณะ ๒. ด้านพฤติกรรม ๓. ด้านสถานการณ์ ๔. ด้านการปฏิรูป จากแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย พบว่าแนวทางที่ ๓ การดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี ในประเทศไทย และต่างประเทศโดยมีหัวข้อหลักรายละเอียด ตามตารางที่ ๔.๘ ดังต่อไปนี้

^{๒๓๑} สทนากลุ่มเฉพาะ ดร.ฐนโรจน์ โรจนกุลเสถียร, อดีต ส.ส.ชลบุรี ปี ๕๐ พรรคประชาธิปัตย์, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๒} สทนากลุ่มเฉพาะ อาจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ, นักวิชาการด้านการจัดการ มรภ.พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๓} สทนากลุ่มเฉพาะ ผศ.วิชชุกร นาคธน, อดีตคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มจร.พระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๘.

ตารางที่ ๔.๘ คุณลักษณะที่ดีของบุคคลตัวอย่างตามทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสม

รัชกาลที่ ๕	รัชกาลที่ ๙	สีกวนยู
๑. ด้านคุณลักษณะ		
- มีวิสัยทัศน์	- มีวิสัยทัศน์	- มีวิสัยทัศน์
- รอบรู้	- รอบรู้	- รอบรู้
- ครองตน ครองคน	- ครองตน ครองคน	- ครองตน ครองคน
๒. ด้านคุณลักษณะ		
- มีวิสัยทัศน์	- มีวิสัยทัศน์	- มีวิสัยทัศน์
- รอบรู้	- รอบรู้	- รอบรู้
- ครองตน ครองคน	- ครองตน ครองคน	- ครองตน ครองคน
๓. ด้านพฤติกรรม การวางพระองค์ การประพฤติ		
- อ่อนน้อมถ่อมตน	- อ่อนน้อมถ่อมตน	- ทำตัวเป็นแบบอย่าง
- เชื่อมั่นคึกคักภาพของ ชาวสยาม	- มีทศพิธราชธรรม	- เสียสละ
๔. ด้านสถานการณ์		
- กล้าหาญ	- แก้ไขวิกฤติในประเทศ	- เป็นนักเจรจาต่อรอง
- กล้าตัดสินใจ	- เจริญสัมพันธไมตรีกับ ต่างประเทศ	- เจริญสัมพันธไมตรีกับ ต่างประเทศ
- เจริญสัมพันธไมตรีกับ ต่างประเทศ		
๕. ด้านการปฏิรูป การเปลี่ยนแปลง		
- ปฏิรูประบบราชการ	- ปฏิรูประบบการทำงาน ให้กับประชาชนเป็น เศรษฐกิจ	- สร้างสังคมโปร่งใสเข้มแข็ง โดยไม่มีทรัพยากร
- พัฒนาระบบ	- พัฒนาโครงการตาม พระราชดำริ	
- สาธารณูปโภค		

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เมื่อได้ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยจะก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี ๔ ข้อประกอบด้วย ๑. เป็นตัวแทนที่ดี ๒. เป็นนักพูดที่ดี ๓. เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี และ ๔. เป็นนักปฏิบัติที่ดี ซึ่งผลลัพธ์ที่ดี ๔ ข้อดังกล่าวนี้ย่อมส่งผลดีให้

คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ทำหน้าที่นำพาพรรคการเมืองและสมาชิกพรรคไปสู่วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการได้ ตามอุดมการณ์ของพรรคการเมืองอย่างแท้จริงเป็นการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง เป็นแนวทางการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าและดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อสร้างความศรัทธาต่อประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตย และยังมีความสำคัญทางด้านจิตใจ รวมทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม การมีภาวะผู้นำที่มีคุณสมบัติเป็นคนดี มีความสามารถบริหารงานพรรคการเมืองให้เป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย มีศักยภาพในการนำพาพรรคการเมืองที่เป็นสถาบันหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความเข้มแข็งเจริญรุ่งเรือง สงบสุข ร่มเย็นได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ ๔.๙ คุณลักษณะที่ดีของบุคคลตัวอย่าง ตามหลักพุทธธรรม

รัชกาลที่ ๕	รัชกาลที่ ๙	สิกวนยู
๑. เป็นผู้แทนที่ดี		
- สร้างความเป็นหนึ่งของ คนในสยาม	- สร้างความเป็นหนึ่งของ คนในชาติ	- ปชส.สิงคโปร์ - ภูมิภาค - ระดับสากลโลก
๒. เป็นนักพูดที่ดี		
- หากสิ้นสยามไปสยาม มินทร์ก็คงอยู่ไม่ได้	- เราจะครองแผ่นดินโดย ธรรม	- สิงคโปร์จะอยู่โดย ปราศจากมาเลเซียไม่ได้
๓. เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี		
- การล่าอาณานิคม - แบ่งดินแดน	- แก้ไขวิกฤติได้ทุกครั้ง	- การเจรจาต่อรองทาง เศรษฐกิจ
รัชกาลที่ ๕	รัชกาลที่ ๙	สิกวนยู
๔. เป็นนักปฏิบัติที่ดี		
- สร้างสาธารณูปโภค - สถานศึกษา - นำพาประชาชน	- ตามรอยพระพุทธบาท - ทำให้ดู อยู่ให้เห็น	- ทำให้ดู อยู่ให้เห็น - สร้างคนรุ่นต่อมา

(๓.๒) การดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี คือ กัลยาณมิตร ซึ่งประกอบด้วย บุคคลที่มีการประพฤติปฏิบัติที่ดีอันปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันจนถึงอดีตและเป็นที่ยอมรับ เป็นที่ยกย่อง เป็นคนดีอย่างแท้จริงทั้งในระดับชุมชน หมู่บ้าน ประเทศชาติ และระดับโลก นอกจากนี้ กัลยาณมิตร หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่ดี **คุณลักษณะของกัลยาณมิตรที่ดี** ประกอบด้วย ๗ คุณลักษณะ คือ ๑. ปิโย คือ ความน่ารัก หมายถึง มีเมตตา กรุณา ใส่ใจและสร้างความสนิทสนมเป็นกันเอง ๒. ครุ คือ น่าเคารพ

หมายถึง เป็นผู้หนักแน่นถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจ และเป็นที่ยังได้ ๓. วิภาณีโย คือ นำเจริญใจ หมายถึง มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝน ปรับปรุงตนอยู่เสมอและเป็นที่น่ายกย่องเอาแบบอย่าง ๔. วตฺตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจว่าเมื่อไรควรทำอะไรคอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ปรึกษาที่ดี ๕. วจนฺทโม คือ อุดหนุนต่อถ้อยคำ หมายถึง พร้อมรับฟังคำปรึกษาซักถามอดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือน และอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์ ๖. คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา คือ แดงเรื่องล้าลึกได้ หมายถึง กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยาก ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย ๗. โน จมฺภูณานิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอฐาน หมายถึง ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

๔.๔ บทสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

บทสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญในองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย จำนวน ๓ รูป/คน ประกอบด้วย พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์ รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระมหาโชวี ทัตสนีโย ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์ ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑) ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

(๑.๑) ด้านคุณลักษณะ นักการเมืองสมัยใหม่^{๒๓๔} ควรเป็นคนที่มีความรู้ ความรู้จำเป็นมาก ไม่มีความรู้มันดูไม่สง่างาม ไม่สามารถเจรจาสื่อสารได้ดีถ้าไม่มีความรู้ ที่สำคัญต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นเรื่องใหญ่ประกอบด้วยหลายส่วนด้วยกัน ตั้งแต่ผู้นำ ผู้ตาม การวางแผน การใช้กลยุทธ์ การทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง มันเชื่อมโยงกันที่สำคัญต้องมีโลกทัศน์กว้าง สามารถติดต่อสัมพันธ์เชื่อมโยงได้ทั่วโลกปัจจุบันโลกไร้พรมแดน การติดต่อสื่อสารจะเป็นไปด้วยความรวดเร็ว อะไรเกิดขึ้นปั๊บก็รู้กันปั๊บแล้วการพูดจา การแสดงออกเกี่ยวข้องกับผู้^{๒๓๕} พุดดีๆ คนก็ชอบ คนก็รัก คนก็ฟัง การแต่งกายดูดีสะอาดสะอ้าน

^{๒๓๔} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๕} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทัตสนีโย, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

ดูเรียบบ่อยภูมิฐาน ก็ทำให้น่าเชื่อถือ ไม่ควรให้การพุดจาหรือการแสดงออกเกิดปัญหา เพราะปัญหาทางกายวาจาถ้าเกิดขึ้นมาแล้วก็นำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาผู้ไต่บังคับบัญชาก็ไม่ปฏิบัติตามประสิทธิภาพของการบริหารก็จะมี เรียกได้ว่าเป็นคนไม่มีบารมี ไม่มีบุญในการเป็นผู้นำได้เดช คือมีอำนาจ แต่ไม่ได้บริหารบริหารไม่ค่อยเชื่อฟังหรือไม่ทำตามไม่ร่วมมือทำตามเท่าที่จำเป็นต้องทำ เรื่องพระเดชพระคุณนี้เป็นเรื่องของจิตใจ รวมทั้งธรรมาภิบาลเป็นสิ่งที่สั่งสมมา มันไม่ได้เกิดขึ้นแบบปุบปับ ปัจจุบันพรรคการเมืองที่ไม่ประสบความสำเร็จเป็นเพราะไม่มีคุณธรรม โดยเฉพาะด้านวาจา พุดจา ปลิ้นปล้อน หลอกลวง พุดไม่มีสาระ ไม่มีสัจจะ เช่นสัญญาว่าจะให้แล้วไม่ให้ ใช้แต่อำนาจอย่างเดียว การใช้พระเดชอย่างเดียวทำให้วินัยไม่เข้มแข็ง เพราะไม่ได้เน้น เมื่อไม่มีวินัยหรือวินัยย่อหย่อนตรงนี้จะทำให้เกิดทะเลาะกันเอง นี่จึงเป็นที่มาทำให้เกิด มั่งเล็ก มั่งใหญ่ เกิดขึ้นพุดถึงด้านคุณลักษณะเป็นด้านที่สำคัญ มันจะบอกถึงลักษณะของคนๆนั้นในทันทีว่า เป็นอย่างไร พุดถึงผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำทางการเมือง ควรมีลักษณะ ๕ ประการ คือ ๑. เป็นนักประชาธิปไตย สำคัญที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในคุณสมบัติหรือคุณลักษณะเลยทีเดียว ถ้าไม่มีความเป็นประชาธิปไตย ก็จบ ๒. มีความรู้ความสามารถ แะแหละเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ความรู้มี ความสามารถมี เขาก็จะใช้ความรู้ ความสามารถในอำนาจหน้าที่ที่เขาเป็นที่เขาเป็นได้เป็น อย่างดี ๓. มีเงิน มีเงินในที่นี้คือมีเงินที่จะใช้จ่ายหาเสียงตามกฎหมาย ๔. เป็นนักสานประโยชน์ การสานประโยชน์เป็นเรื่องสำคัญ เราเคยรู้ว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์ ผลประโยชน์ใคร ผลประโยชน์ของประชาชน คนที่เป็นนักการเมือง เขาก็ต้องสานประโยชน์ เอื้อประโยชน์ให้กับประชาชน ๕. กล้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด เดี่ยวปฏิวัติ เดี่ยวปฏิรูปมันยังไม่นิ่ง การตัดสินใจจึงเป็นเรื่องสำคัญพอสมควร^{๒๓๖}

(๑.๒) ด้านพฤติกรรม ในด้านพฤติกรรม^{๒๓๗} มีความเห็นว่าควรเอาการบริหารแบบมีส่วนร่วม คือทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถแสดงความคิดเห็น สามารถลงมือกระทำด้วยได้ นั่นก็คือการมีประชาธิปไตย การดำเนินการโดยมองประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ ด้านพฤติกรรม^{๒๓๘} การเมืองเป็นเรื่องของคนสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือ ชาวบ้าน ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งคือ ชาวเมือง ชาวเมืองนี้นี้นักปกครอง นักการเมืองที่ดีที่ต้องนำส่วนดี มาใช้บำบัดทุกข์บำรุงสุข ในการเมืองแบ่งเป็นอัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย อัตตาธิปไตย เป็นเผด็จการ เอาตัวเองเป็นหลัก โลกาธิปไตยเอาเสียงส่วนมากเป็นหลัก ส่วนธรรมาธิปไตย เอาความถูกต้อง เอาความดีงาม

^{๒๓๖} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๗} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๓๘} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทัตสนียะ, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

เป็นหลัก ในปัจจุบันเรามีคำว่าประชาธิปไตยภาคประชาชน สำหรับอาณามาแล้วคิดว่าไม่ใช่ เป็นการใช้ชื่อเฉยๆ พูดถึงด้านพฤติกรรม จุดใหญ่ที่มองเห็นคือเงิน ปัญหาของพรรคการเมืองส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับทุน คือมันมีค่าใช้จ่ายมาก ต้องมีการแบ่งปันค่าใช้จ่าย คือการบริหารจัดการ ค่าบริหาร ถ้ามีการควบคุมค่าใช้จ่ายให้เหมาะสมมันก็ไม่มีปัญหา การใช้เงินไม่ใช่เอาเงินไปซื้อเสียง คณะกรรมการบริหารพรรคต้องมีความพร้อม ๕ ประการดังที่กล่าวแล้ว คือความเป็นประชาธิปไตยมีความรู้ความสามารถมีเงินเป็นนักประสานและกล้าตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลง^{๒๓๙}

(๑.๓) ด้านสถานการณ์ ผู้บริหารพรรคการเมืองควรมีความสามารถแก้ปัญหา^{๒๔๐} และไม่ได้แก้ปัญหาเฉพาะภายในประเทศ ต้องแก้ปัญหาในระดับนานาชาติหรือระดับโลก เพื่อนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญ ในเรื่องของสถานการณ์^{๒๔๑} การทำงานทางการเมืองควรจะได้จัดระบบระเบียบ เพื่อง่ายและเป็นระบบระเบียบในการบริหาร ปัจจุบันขาดสัจจะ ขาดความจริงใจ ให้น้ำหวานเพื่อให้คนในพรรคดีใจ บางครั้งมีการสั่งการแต่คนในพรรคไม่ทำตาม การเชื่อฟังและการทำตามเป็นเรื่องที่ปฏิบัติยาก อย่างไรก็ตามก็ควรที่จะต้องฟังหัวหน้าพรรคอยู่บ้าง ทุกวันนี้การสั่งการ การสอนงาน การขายความคิด การมีส่วนร่วมในปัจจุบันมีน้อย เหลืออยู่ ๕๐% ในปัจจุบันถือว่ายังไม่ถึงขั้นส่วนการขายความคิดนี้มีมานานแล้ว แล้วแต่จะขาย ถ้าขายน้ำผึ้งก็ยงดี เป็นการสร้างสรรค์ แต่ถ้าขายยาพิษเป็นการสืบทอดอำนาจพญามาร พูดถึงสถานการณ์ วิสัยทัศน์ต้องชัดเจนนะ ของเรานั้นทำตามรัฐธรรมนูญ นโยบายแห่งรัฐทำให้มีปัญหา ที่สำคัญนักการเมืองต้องนึกถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก^{๒๔๒}

(๑.๔) ด้านการปฏิรูป การปฏิรูปก็เป็นสิ่งสำคัญ ในเรื่องนี้นักการเมืองต้องเป็นผู้ นำเป็นผู้นำแนวทางในการปฏิรูป^{๒๔๓} การปฏิรูปควรเก็บของดีๆไว้^{๒๔๔} อะไรที่ควรแก้ไขปรับปรุงก็ปรับปรุง แต่ปัจจุบัน ทุบทั้งหมด ที่สำคัญการปฏิรูปถ้าไม่เอาธรรมเข้ามาจับมันก็แค่ลูบๆคลำๆไม่เต็มตัวใน

^{๒๓๙} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๐} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๑} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทัสสนิโย, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๒๔๒} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๓} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๔} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทัสสนิโย, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

เรื่องนี้ควรเอามติออกให้หมด แล้วถ้าจะปฏิรูปก็ต้องปฏิรูปให้หมด รวมทั้งการศึกษาด้วย ในเรื่องของพรรคไม่ว่าจะเป็นพรรคเล็ก พรรคใหญ่มีความต้องการอะไรก็ควรตั้งเอาไว้ว่าจะมีทิศทางไปทางไหน ถ้าปฏิรูปแล้วไม่มีคุณธรรม จะร้ายครั้ง พันครั้ง มันไม่มีประโยชน์ อย่างเรื่องสภาพัฒน์สภาเมื่อก่อนไม่ควรจะมี ในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ เมื่อได้ตำแหน่งครบครันก็เอาเข้าไปลักษณะทางด้านของสังคมไทย มีปัญหาคือมีการเบียดเบียนกันชิงดีชิงเด่นกันใช้สื่อทับถมกัน อยู่พรรคไหนแล้วก็ติดคนไทยขาดผู้เชื่อมประสาน ที่จะประสานระหว่างรัฐ การเมือง และประชาชน อีกอย่างก็ยิ่งขาดความกล้าหาญที่จะกล้าพูดในความจริง ได้แต่คิดไม่กล้าพูดมีอีกเยอะ^{๒๔๕}

๒) การบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

ที่เห็นชัดเจนเลย^{๒๔๖} คือ ทาน การให้ คือการเสียสละเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง การพูดจาที่ดี การประพฤติตนเป็นประโยชน์แล้วก็วางตัวอย่างสม่ำเสมอ การมีความปรารถนาดี อยากช่วยเหลือคนอื่น ยินดีเมื่อเขามีสุข มีใจเป็นกลาง เป็นคุณสมบัติที่ดีของผู้นำทางการเมือง รู้จักเหตุผล ตนกาลประมาณ ชุมชน บุคคลนี้ก็มักกันอยู่เป็นส่วนใหญ่หลักธรรมที่ทำให้หมู่คณะงามก็ยังมีอยู่บ้าง เป็นผู้มีปัญหาเป็นผู้กล้าหาญ มีความรู้ความสามารถ คุณธรรมมีหลายข้อ ในความรู้สึกมีค่อนข้างน้อย^{๒๔๗} คือ ๕๐:๕๐ อันนี้ถือว่าดีแล้วอย่างปิยะวาจาเนี่ยตอนหาเสียงก็พอได้ จริงๆแล้วนักการเมืองควรมีคุณสมบัติ เห็นแล้วศรัทธา วาจาให้จับใจ ที่สำคัญคือต้องซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา ตรวจสอบได้ทุกระบบ ข้อธรรมทั้งหมด ทั้งสังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ สัมปติธรรม ๗ และสังฆโศภนสูตร เอามาวางเป็นกรอบในการพัฒนา ในการพัฒนาภาวะผู้นำผู้ตาม เอามาบริหารปัญหา เป็นเกลียวเชือกมีภาวะผู้นำ องค์การ แล้วเอาธรรมมาพันรอบเป็นเกลียวเชือกที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน^{๒๔๘}

^{๒๔๕} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๖} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๔๗} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทัสสนิโย, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๒๔๘} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

๓) นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหาร พรรคการเมืองไทย

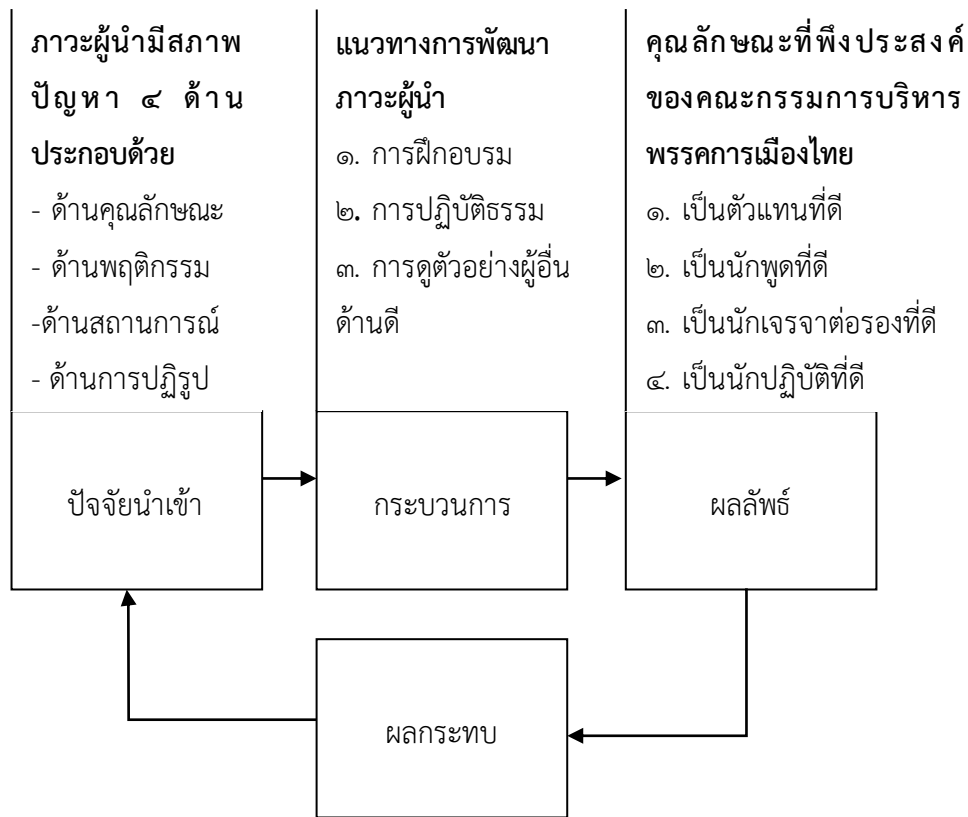
การเมืองไม่ใช่สิ่งที่แยกออกจากพระพุทธศาสนา^{๒๔๙} หรือการเมืองจะแยกออกจากข้อธรรม แต่สิ่งสำคัญคือนักการเมืองนโยบายทางการเมืองและหลักการปฏิบัติระหว่างนักการเมืองหรือข้อธรรม ต้องควบคู่กันที่สำคัญคือต้องเริ่มต้นจากศีลธรรมในตัวบุคคลแล้วขยายไปสู่นโยบายและระบบจึงจะทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองอย่างแท้จริง ข้อธรรมสุดท้ายนี้สังฆโสภณสูตร^{๒๕๐} ธรรมที่ทำให้หมู่คณะเจริญ มีไว้ดี จะทำให้เจริญก้าวหน้าที่สำคัญต้องระมัดระวังคืออคติ อคติคือความลำเอียง มีหลายข้อลำเอียง เพราะรัก ลำเอียงเพราะเกลียดชัง ลำเอียงเพราะกลัวหรือเกรงใจ และลำเอียงเพราะความไม่รู้ ย้าอคติเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อมีอคติ จากพรหมวิหาร ๔ อาจกลายเป็นพรหมวินาศแทน หลักธรรม ทั้งหมดใช้กับการเมืองโดยหลักการได้ ความเป็นจริงต้องยอมรับว่าเป็นไปได้ยากยิ่งทีเดียว คิดว่าค่อยๆ สร้าง ค่อยๆ เสริม ค่อยๆ ขยับก็จะเป็นไปได้ นอกจากหลักธรรมทุกข้อที่นำเข้ามาบูรณาการแล้ว สิ่งสำคัญคือประชาธิปไตยต้อง ๑๐๐% ที่สำคัญให้ทุกคนมีความเสียสละ และมีความโปร่งใส สามารถ ตรวจสอบได้การพัฒนาภาวะผู้นำก็จะไปในทิศทางที่ดีขึ้นแน่นอน^{๒๕๑}

กล่าวโดยสรุป นักการเมืองสมัยใหม่ควรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ปัญหาของพรรคการเมืองไทยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับทุน การทำงานทางการเมืองควรจัดระบบระเบียบเพื่อง่ายในการบริหาร ถ้าปฏิรูปแล้วไม่มีคุณธรรมจะร้อยครั้งพันครั้งก็ไม่มีความหมาย ควรนำหลักพุทธธรรมเอามาเป็นกรอบในการพัฒนาภาวะผู้นำและผู้ตาม การเมืองไม่ใช่สิ่งที่แยกออกจากพระพุทธศาสนา ที่สำคัญทุกคนต้องมีความเสียสละ โปร่งใสตรวจสอบได้ การพัฒนาภาวะผู้นำก็จะไปในทิศทางที่ดีขึ้นแน่นอน

^{๒๔๙} สัมภาษณ์ พระเดชพระคุณ พระเมธีธรรมอาจารย์, รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

^{๒๕๐} สัมภาษณ์ พระมหาโชวี ทสฺสณฺโณ, ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

^{๒๕๑} สัมภาษณ์ ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสงค์, ผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘.

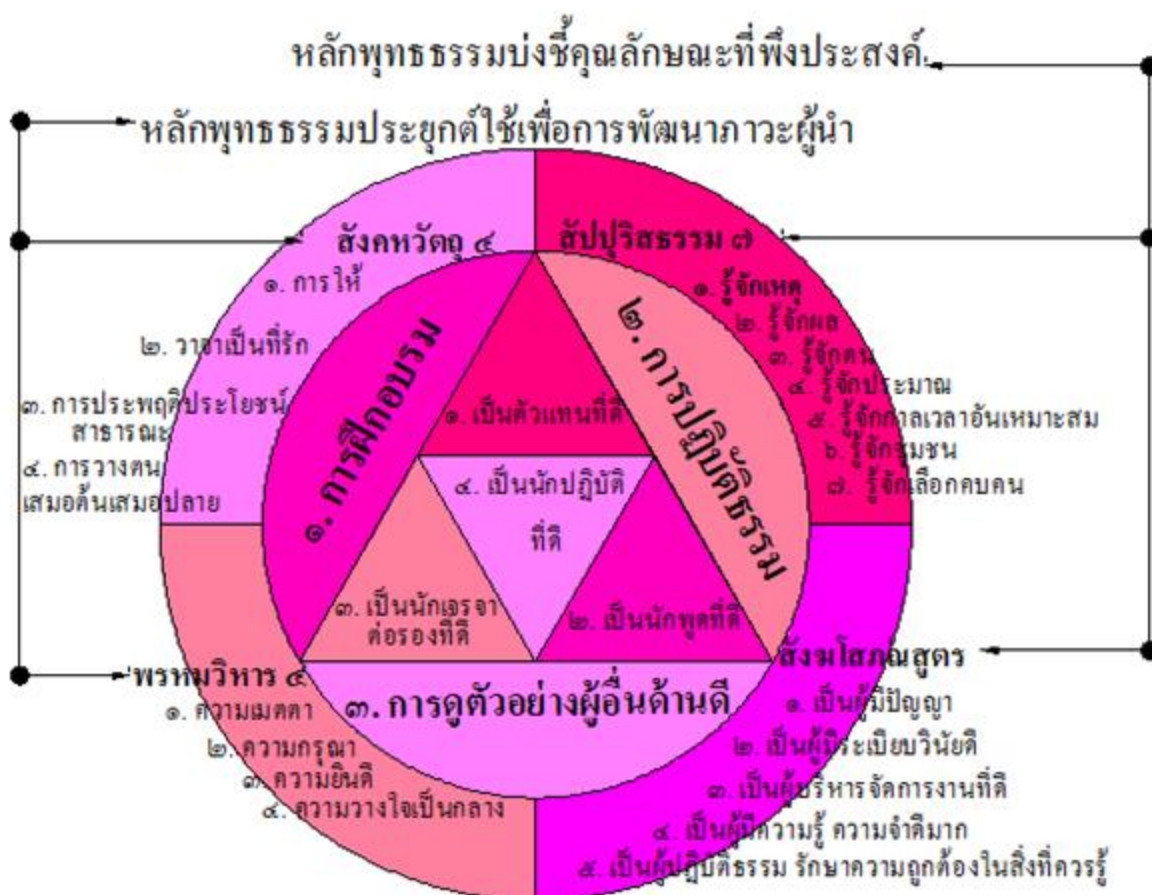
แผนภาพที่ ๔.๑ ข้อเสนอแนะกระบวนการแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

จากแผนภาพอธิบาย ได้ว่า ภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย มีสภาพปัญหาการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย แบ่งออกเป็น ๔ ด้านใหญ่ ๆ ประกอบด้วย ๑. ด้านคุณลักษณะ ๒. ด้านพฤติกรรม ๓. ด้านสถานการณ์ ๔. ด้านการปฏิรูป แนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑. การฝึกอบรม ๒. การปฏิบัติธรรม ๓. การดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ประกอบด้วย ๔ ประการ ได้แก่ ๑. เป็นตัวแทนที่ดี ๒. เป็นนักพูดที่ดี ๓. เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี ๔. เป็นนักปฏิบัติที่ดี

๔.๕ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากการเก็บข้อมูลการวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓๑ รูป/คน และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๕ รูป/คน มีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยออกมาเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย โดยสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องนี้ และสามารถพัฒนาข้อมูลจากการวิจัยเป็นรูปแบบ (Model) เพื่อให้มองเห็นเป็นภาพใหญ่ที่ง่ายต่อการจดจำเรียกว่า “โอฟาร์โมเดล ๔ ธรรม ๓ มี ๔ เป็น” ซึ่งสามารถเสนอเป็นภาพรวมและคำอธิบายได้ดังนี้

โอฟาร์โมเดล “๔ ธรรม ๓ มี ๔ เป็น”

แผนภาพที่ ๔.๒ โมเดล “๔ ธรรม ๓ มี ๔ เป็น”

แผนภาพที่ ๔.๒ อธิบายได้ว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม ของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย โดยนำหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา ภาวะผู้นำเป็นรากฐานแนวทาง และนำหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อบ่งชี้ คุณลักษณะที่ดีที่พึงประสงค์ โดยมีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) การฝึกอบรม ๒) การปฏิบัติธรรม ๓) การดูแลตัวอย่างผู้อื่นด้านดีมาเป็นแนวทางซึ่งมีผลลัพธ์ที่ตีรวม ๔ ประการประกอบด้วย ๑) เป็น ตัวแทนที่ดี ๒) เป็นนักพูดที่ดี ๓) เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี ๔) เป็นนักพูดที่ดี ดังต่อไปนี้

คำอธิบายเพิ่ม “๔ ธรรม” การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรม หมายถึงการที่จะต้องให้ ความสำคัญต่อแนวคิดหลักของภาวะผู้นำในเรื่องคุณสมบัติที่ดี เช่น สติปัญญาความดีงาม ความสามารถในการประสานคนให้ทำงานเป็นทีม ทำงานเพื่อส่วนรวมติดต่อสื่อสารบุคคลอื่นรู้เรื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การจูงใจคนให้ทำงานมีความสามารถในการกำหนดนโยบายที่อยู่ บนพื้นฐานของบริบทองค์กร เชื่อมั่นในตัวผู้ตามเป็นตัวอย่างที่ดี อ่อนน้อมถ่อมตน เรียนรู้ตลอดเวลา ขอบบริการผู้อื่น มีการตัดสินใจที่เฉียบขาด ซึ่งจากตัวอย่างของคุณสมบัติผู้นำข้างต้นที่ควรมี จะเห็นได้ว่าเมื่อนำมาบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรมได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากหลักพุทธธรรมที่ได้ เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำหรือผู้นำมีอยู่อย่างมาก และเมื่อมองไปถึงเรื่องการแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ตามแนวคิดหลักก็จะพบว่า ผู้นำจะมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการทำงาน เป็นนักวางแผน เป็น นักตัดสินใจที่ดี นักจัดองค์กร ผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักสื่อสาร นักแก้ปัญหา นักจัดระบบ นักบริหารจัดการทรัพยากร นักเจรจาต่อรอง การสร้างทีมงาน ในมิติของคุณลักษณะ ผู้นำซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเด่นประจำตัวที่แตกต่างจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะทางกาย ภูมิหลังทางสังคม สติปัญญาความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ คุณลักษณะที่เกี่ยวกับงาน คุณลักษณะ ทางสังคม และการปฏิสัมพันธ์ การพยายามเข้าใจคนอื่น การคิดแบบชนะร่วมกันทั้งเราทั้งเขา

จากคุณสมบัติบทบาทหน้าที่และคุณลักษณะข้างต้นนำมาผนวกรวมกันย่อมมีความชัดเจนว่าใน การที่จะพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารพรรคการเมืองไทย ควรเริ่มต้นด้วยการค้นหาหรือเลือกใช้ หลักพุทธธรรมเกี่ยวกับผู้นำเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดแนวทางหรือวิธีการ สำหรับงานวิจัยนี้ ได้ข้อสรุปจากการทบทวนเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จึงเลือกหลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนา ภาวะผู้นำ สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และพรหมวิหาร ๔ หลักธรรม ประจำใจของผู้ใหญ่ประยุกต์ใช้ตั้งแต่เริ่มต้นพัฒนาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลของการพัฒนา ภาวะผู้นำจึงได้นำหลักพุทธธรรมบ่งชี้ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สัปปริสธรรม ๗ หลักธรรมของคนดี ๗ ประการ ใช้ปกครองตนปกครองคน และสังฆโสภณสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม มาเป็นตัวบ่งชี้เพื่อประเมินผล หลังการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

คำอธิบายเพิ่ม “๓ มี” จากกระบวนการพัฒนาที่เน้นเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ที่ได้เริ่มต้นจากการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ที่ได้นำแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำมาผสมผสานกับหลักพุทธธรรม โดยเริ่มต้นจากการหาความจำเป็นในการที่จะต้องพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารพรรคการเมืองไทย โดยกำหนดปัจจัยจากปัญหาภาวะผู้นำใน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านคุณลักษณะ ๒) ด้านพฤติกรรม ๓) ด้านสถานการณ์การนำองค์การ ๔) ด้านการปฏิรูป แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย โดยใช้กลไกในการให้ได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงก่อนนำมาจัดหมวดหมู่วิเคราะห์โดยเทียบเคียงและเปรียบเทียบกับแนวคิดทฤษฎีเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ๓ ด้าน คือ ๑) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ๒) ผู้เชี่ยวชาญด้านคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ๓) ผู้เชี่ยวชาญด้านนักวิชาการ เพื่อคัดสรรหรือกำหนดแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้ข้อสรุปจากการวิเคราะห์ข้างต้นพบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ควรยึดหลักการและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำใน ๓ แนวทางคือ ๑) **แนวทางการฝึกอบรม** เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งหวังจะให้นำความรู้ทักษะ ทศณคตินำไปปรับใช้ในการบริหารงานหรือการทำงานได้ในระยะเร่งด่วนหรือระยะสั้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ๓ ด้าน มีข้อสรุปตรงกันโดยรวมว่า การฝึกอบรมและการสื่อสารการบริหารการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาพรรคการเมืองตามหลักพุทธธรรม เป็นต้น โดยทั้งนี้พรรคการเมืองควรจัดทำเป็นแผนการพัฒนาผู้นำของพรรคอย่างเป็นรูปธรรม ๒) **แนวทางการปฏิบัติธรรม** ถือเป็นวิธีการพัฒนาภาวะผู้นำในเรื่องของการทำความรู้จักตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น รวมทั้งการสร้างนิสัยในตนเองและการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ มาประกอบการบริหารจัดการ รวมทั้งการนำองค์ความรู้จากการปฏิบัติธรรมมาปรับใช้ อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การเป็นบุคคลต้นแบบรักษาศีล ๕ การเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การสร้างทีมที่ปรึกษาด้านคุณธรรม เป็นต้น ๓) **แนวทางการดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี** เช่น องค์พระประมุข ในประเทศ ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศผู้นำทางการเมือง ผู้นำระดับประเทศ เพื่อเป็น ตัวแบบหรือต้นแบบของบทบาทด้านดี และเป็นแหล่งข้อมูลตรวจสอบการทำงานไม่ให้ หลุดเกินเลยจากตัวแบบหรือต้นแบบที่ดีเคยทำสำเร็จมาแล้ว เป็นต้น ซึ่งทั้ง ๓ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ที่ผู้วิจัยกล่าวมาข้างต้นเป็นการพัฒนาคุณลักษณะทั้งภายในและภายนอก การพัฒนาคุณลักษณะภายในเป็นการพัฒนาจิตใจตามหลักพุทธธรรมที่เน้นการฝึกปฏิบัติอย่างถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา ส่วนการพัฒนาภายนอกได้แก่การพัฒนาทั่วไป เช่น การพูด การฟัง บุคลิกภาพ เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ได้ง่ายเพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอรายละเอียด ๓ แนวทางดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการบริหารพรรคการเมืองไทย

แนวทางการฝึกอบรม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการบริหารพรรคการเมืองไทยแนวทางการฝึกอบรม ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดี เป็นนักพูดที่ดี เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่ดี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรม ด้านสถานการณ์ ด้านการปฏิรูป บูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรม ๒ หลักใหญ่ คือ หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการสำคัญ ๘ ข้อ คือ ๑) ผู้นำคุณธรรม ๒) การพัฒนาตนเอง ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๔) การบริหารเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำ ๕) ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ๖) การสื่อสารและแรงจูงใจ ๗) การสร้างทีม ๘) จิตวิทยาการบริหารและการจูงใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๑) ผู้นำคุณธรรมจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งโดยองค์ประกอบภาวะฐานะ ทิศทางสถานการณ์ในโลกที่เปลี่ยนแปลงนำไปสู่ความแปรปรวนของโอกาสและข้อจำกัดหลายประการ ในฐานะผู้นำที่พึงประสงค์ในยุคโลกาภิวัตน์ย่อมต้องรู้และเข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก ใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นหรือสร้างโอกาสให้เกิดขึ้นตามความเหมาะสม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของหมู่คณะสังคม และประเทศชาติ เป็นหลักสำคัญไม่มุ่งแต่แสวงหาประโยชน์ส่วนตนโดยมองข้ามซึ่งคุณธรรม จริยธรรม อันดีงามแห่งสังคมและประเทศชาติ ผู้นำที่พึงประสงค์นี้จำถูกยกย่อง ยอมรับ ศรัทธา นับถือจากหมู่ชนทั้งภายในและภายนอกองค์กรทำให้องค์กรสามารถเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน และมั่นคงตลอดไป ปัญหาเกี่ยวกับผู้นำมักเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันเสมอ ผู้นำบริหารงานอย่าง ไม่มีเอกภาพ ไม่มีควมไว้วางใจซึ่งกันและกัน ใช้อำนาจโดยมิชอบเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องและยึดประโยชน์นิยมเป็นใหญ่ โดยไม่คำนึงถึงความอยู่รอด ขององค์กรหรือคนในสังคมส่วนใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดสภาพการของสภาพผู้นำที่ไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ในสังคม กล่าวคือ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดซึ่งคุณธรรม จริยธรรม อันเกี่ยวกับบทบาท และหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดีจึงทำให้กลไกของการบริหารงานล้มเหลว ซึ่งย่อมมีผลกระทบ ต่อความเสื่อมและความเจริญขององค์กรหรือสังคมนั้นๆและบางครั้งอาจส่งผลทำให้เกิด ความล่มสลายแห่งองค์กรหรือสังคมนั้นๆ คุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี หากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ที่ทำให้ผู้นำสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่างๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป ดังนั้น ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์

ขององค์กรให้เสื่อมลง และย่อมนำมาซึ่งความล่มสลายขององค์กรในอนาคตเช่นกัน ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์กร คือ คุณภาพของผู้นำ คุณภาพของการเป็นผู้นำ คือสิ่งที่กำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร นี่คือการพูดที่เป็นจริงเสมอไม่ว่าองค์กรนั้นจะยิ่งใหญ่ระดับชาติ ดังนั้นเมื่อใดก็ตามหากผู้นำสูงสุดในองค์กร ตลอดจนผู้นำในทุกระดับขององค์กรขาดคุณภาพการเป็นผู้นำที่ดี แล้วผู้นำนั้นก็ขาดเป้าหมายการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร ไปสู่ความคิดสร้างสรรค์แบบใหม่ การสร้างองค์กรแห่ง การเรียนรู้ (Creating a learning organization) เพื่อประยุกต์การบริหารงานให้เกิดความก้าวหน้าแก่องค์กร นั้นหมายความว่าองค์กรที่เคยอยู่มานานเป็นสิบๆปี มีชื่อเสียงโด่งดังมาตลอดเมื่อองค์กรหยุดการพัฒนาตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์แล้วองค์กรนั้นจะหยุดนิ่ง ซึ่งเท่ากับความล่มสลายขององค์กรในที่สุดเช่นกัน ฉะนั้นในสังคมปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรใดๆซึ่งส่งผลให้องค์กรนั้นๆเกิดความเสียหายหรือการล่มสลายแห่งองค์กร ล้วนมีปัจจัยสำคัญมาจากการขาดคุณสมบัติในบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ได้ชื่อว่า “ผู้นำ” แห่งองค์กรหรือสถาบันนั้นๆทั้งสิ้น หลักพุทธธรรมที่ดี เช่น พรหมวิหาร ๔ และสัปปริสธรรม ๗ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัปปริสธรรม ๗ เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่มีคุณสมบัติครบถ้วนในการเป็นผู้นำที่ดี โดยมีองค์ประกอบ ๗ ประการคือ รู้หลักการ รู้จุดหมาย รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักเวลา รู้จักชุมชน รู้จักบุคคลซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาแล้วพบว่าสัปปริสธรรม ๗ มีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์แบบทั้งด้านคุณภาพทางจิตใจและคุณภาพทางความสามารถ นอกจากนี้ภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมผู้นำที่ดีจะต้องยึดหลัก “ธรรม” คือคุณธรรมและการปฏิบัติธรรม เป็นลักษณะสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพื่อให้กิจการทุกอย่างบรรลุสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมุ่งที่จะให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลชน สังคม และประเทศชาติ อย่างยั่งยืนตลอดไป

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๒) การพัฒนาตนเอง ผู้นำจะต้องหมั่นพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้จากผู้อื่น การเรียนรู้จากการทำงาน การเรียนรู้จากการฝึกอบรม การเรียนรู้จากความสำเร็จหรือผิดพลาดหรือผิดเป็นครู และต้องทำความรู้จักตนเองการสร้างนิสัยในตนเอง การศึกษาความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการบริหาร การแสวงหาประสบการณ์การให้คำปรึกษา ดังหลักพุทธธรรมสัปปริสธรรม ๗ หลักธรรมเพื่อ ใช้ปกครองตน ปกครองคน ประกอบด้วย รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ถึงจะกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาตนเอง ให้ก้าวหน้าดีขึ้นกว่าเดิมและทันสมัยอยู่เสมอ

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๓) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนา แนวคิดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ มนุษย์มีศักยภาพ การพัฒนาศักยภาพควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง วิธีการในการพัฒนา มีหลายวิธีควรเลือกใช้ให้เหมาะสม จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถเป็นระยะๆ ควรจัดระบบทะเบียนบุคคลให้เป็นปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจะต้องทำทุกด้าน ควรคำนึงถึงความมั่นคง

และความก้าวหน้าของบุคลากรควบคู่กับองค์กร ดังหลักพุทธธรรม สังคหวัตถุ ๔ หลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยะวาจา พุทธจาไพเราะอ่อนหวาน อุตถจริยา การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ สมานัตตตา การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ถึงจะกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๔) การบริหารเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำ ผู้นำคือผู้ชักพาให้คนอื่นกระทำตามในทิศทางที่ผู้นำกำหนดไว้ การพัฒนาภาวะผู้นำประกอบด้วย การพัฒนาความสามารถในการพูดหรือการสนทนา การพัฒนาความสามารถในการฟังหรือเป็นผู้ฟังที่ดี การพัฒนาการแต่งกาย การพัฒนาด้านอารมณ์ การพัฒนาความรู้ให้กว้างขวาง และทันสมัยอยู่เสมอ การพัฒนาความจำ คุณลักษณะของรูปแบบการพัฒนาที่ดี ประกอบด้วย รูปแบบความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง รูปแบบควรใช้แนวทางพระยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น รูปแบบควรจะต้องระบุหรือให้เห็นถึงกลไกสาเหตุของเรื่องที่ศึกษา รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ ดังหลักพุทธธรรม สังฆโศภนสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม ประกอบด้วย เป็นผู้มีปัญหา เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เป็นผู้แก้แค้น เป็นผู้มีการศึกษา ความจำดีมาก เป็นผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร ถึงจะกล่าวได้ว่า เป็นการบริหารเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อใช้บริหารทำให้หมู่คณะงดงาม

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๕) ผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะผู้นำ ๔ ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะทางสติปัญญา คุณลักษณะทางกาย คุณลักษณะทางอารมณ์ คุณลักษณะทางอุปนิสัย **คุณลักษณะทางสติปัญญา** ประกอบด้วย มีความตื่นตัวอยู่เสมอ สมองดี คิดได้ว่องไว ความคิดอย่างมีเหตุผลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือหรือคิดพิจารณาก่อนลงมือทำ สามัญสำนึก มีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ดุลยพินิจใคร่ครวญก่อนตัดสินใจทำงาน เห็นการไกล เมื่อกระทำสิ่งใดเล็งเห็นผลเกิดขึ้นในอนาคต **คุณลักษณะทางกาย** ประกอบด้วย มีสุขภาพดี ผู้นำต้องมีความสมบูรณ์ทางร่างกายมีกำลังกาย ผู้นำควรมีพลังกำลังทางกายที่ดี มีความทรหดอดทน มีความอดทนทางกายต่อความยากลำบาก ความหิวกระหาย ความเลวร้ายของดินฟ้าอากาศ มีรูปร่างดี มีทรวดทรงบุคลิกลักษณะเป็นผู้นำ สง่า ผ่าเผยเป็นที่น่าเกรงขาม **คุณลักษณะทางอารมณ์** ประกอบด้วย มองโลกในแง่ดี ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี ความมีใจเยือกเย็น บังคับใจตนเอง มีความกระตือรือร้น การสังคมดี มีความแนบเนียน มีอารมณ์ขัน มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสนใจอย่างกว้างขวาง เข้าใจผู้อื่น **คุณลักษณะทางอุปนิสัย** ประกอบด้วย ตรงไปตรงมา มีความจงรักภักดี มีความสำนึกในหน้าที่ ความไว้วางใจ ความกล้าหาญ มีความเข้มแข็ง มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่ตัว ดังหลักพุทธธรรม สังฆโศภนสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม ประกอบด้วย เป็นผู้มีปัญหา เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เป็นผู้แก้แค้นเป็นผู้มีการศึกษาความจำดีมาก เป็นผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควร ถึงจะกล่าวได้ว่า เป็นผู้ผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๖) การสื่อสารและการจูงใจ การพัฒนาความสามารถในการพูดหรือการสนทนา ควรฝึกตนเองให้มีความสามารถในการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตน เพื่อให้ผู้อื่นรับรู้สิ่งที่ต้องการสื่อสาร การพัฒนาควรเตรียมตนเองและเรื่องที่จะพูดให้พร้อม พูดให้เข้าใจง่าย สั้น และเป็นประโยชน์ แสดงอาการปฏิกิริยาประกอบคำพูด เสริมความเข้าใจในการพูด มีชีวิตชีวาให้สนใจไม่น่าเบื่อ สรุปประเด็นสำคัญให้เข้าใจชัดเจนดังหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ ๔ เช่น ปิยะวาจา พูดจาไพเราะอ่อนหวาน และหลักสัปปุริสธรรม ๗ เช่น รู้จักการเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ถึง จะกล่าวได้ว่า การสื่อสารและการจูงใจประสบความสำเร็จ พัฒนาก้าวหน้าดีขึ้น

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๗) การสร้างทีม ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหาร ประกอบด้วย **ทักษะด้านความคิด** (Thinking skills) คือความสามารถในการมององค์การในภาพรวม หลายด้าน เช่น นโยบายเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ในด้านความคิดวิเคราะห์ มีวิจารณ์ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ **ทักษะด้านมนุษย์** (Human skills) คือความสามารถในการใช้วิธีต่างๆ จูงใจให้สมาชิกในองค์การต้องการที่จะทำงาน มีความสามารถโน้มน้าวและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของสมาชิกในองค์การ ให้เป็นไปตามทิศทาง ที่พึงประสงค์ขององค์การ **ทักษะด้านเทคนิค** (Technical skills) คือ ความสามารถในการทำงานที่ต้องมีฝีมือ ใช้เทคนิควิธีการ เป็นเรื่องของความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาอาชีพ **ทักษะด้านการออกแบบ** (Desing skills) คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาในแนวทางที่เกิดประโยชน์ต่อองค์การโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการระดับสูงขององค์การ ที่ผู้บริหารต้องมีความสามารถรอบด้าน หลากหลาย ที่สามารถนำทักษะด้านต่างๆ มาหาแนวทางแก้ไขปัญหาในการทำงานได้ด้วย ดังหลักพุทธธรรม สังฆโสภณสูตร หลักธรรมใช้บริหารเพื่อทำให้หมู่คณะงดงาม ประกอบด้วย เป็นผู้มีปัญหา เป็นผู้มีระเบียบวินัยดี เป็นผู้กล้ากล้า เป็นผู้มีการศึกษาความจำดีมาก เป็นผู้ปฏิบัติธรรมรักษาความถูกต้องในสิ่งที่ถูกที่ควรถึงจะกล่าวได้ว่าการสร้างทีมประสบความสำเร็จครบถ้วนเป็นที่ยอมรับและศรัทธา ของประชาชนอย่างยิ่ง

แนวทางการฝึกอบรม ข้อ ๘) จิตวิทยาการบริหารและการจูงใจ คุณลักษณะภาวะผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรม มีโลกทัศน์ วิสัยทัศน์กว้างไกล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่อนาคต มองในทางบวก และคิดอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ อารมณ์ดี รู้จักเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ตัดสินใจได้ดีและถูกต้อง ใจกว้างรับฟังความเห็นของทุกฝ่าย มีความเป็นประชาธิปไตย สามารถแก้ไขปัญหาได้ในสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญ รับผิดชอบหน้าที่และการกระทำของตน มีทักษะการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น ประสานงานได้ดี มีอิทธิพลต่อการสร้างความร่วมมือ ซื่อสัตย์ ยุติธรรมมีเมตตาธรรม มีความอดทนทางปัญญาและอารมณ์ มีความรอบรู้และสามารถบูรณาการความรู้มาใช้ประโยชน์ได้ เชื่อมมั่นศรัทธาต่อผู้อื่นและเป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา มีทักษะความคิดเชิงกลยุทธ์ สร้างความสามัคคีในกลุ่มได้ มีสติปัญญาสูงเฉลียวฉลาด มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีทักษะในการวางแผนและการ

ประเมินผลการปฏิบัติงาน เอาใจใส่ชี้แนะแนวทางมีความยินดีและเต็มใจในภาระหน้าที่ สุขภาพร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์บุคลิกภาพดี สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งวงการภายในและภายนอกประเทศ โน้มน้าวใจ มีมโนธรรมในจิตใจ มุ่งมั่นและศรัทธาต่อความสำเร็จของงาน มีฐานะทางสังคม มีบารมีทางสังคม สามารถกำหนดแนวทางคุณธรรมจริยธรรมในหน่วยงาน สามารถพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นผู้นำที่มีเหตุผล เปิดเผยกล้าแสดงออกและสร้างความศรัทธา ยืดหยุ่นและปรับตัว ในสถานการณ์ต่างๆ มีทักษะการนำเสนอที่มีประสิทธิภาพ มีมโนทัศน์ต่อการวินิจฉัยปัญหาต่างๆ รู้จักทำงานเป็นทีม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความสามารถในการพัฒนาทีมงาน มีความเป็นผู้นำทางวิชาการและวิชาชีพ มีผลงานเป็นที่ยอมรับทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน มีประสบการณ์ทางการบริหาร มีอุดมการณ์ต่อการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ สามารถตั้งจุดหรือจัดหาโครงการวิจัยแสดงตนเป็นแบบและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ ชอบท้าทายสนับสนุนและกล้าต่อสู้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนใจแลเอาใจใส่ในหลักการ เชื่อมั่นในตนเอง มีลักษณะการใช้อำนาจโดยมอบอำนาจให้ผู้อื่น รู้จักตนเองเป็นอย่างดี ดังหลักพุทธธรรมสัปบุริสธรรม ๗ หลักธรรมใช้ปกครองตนปกครองคน หลักธรรมของคนดี ๗ ประการ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักการเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ถึงจะกล่าวได้ว่า จิตวิทยาการบริหารและการจูงใจมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

๔.๕.๒ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการบริหารพรรคการเมืองไทย
แนวทางการปฏิบัติธรรม แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการบริหารพรรคการเมืองไทยแนวทางการปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหาร พรรคการเมืองไทยเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดี เป็นนักพูดที่ดี เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี เป็นนักปฏิบัติที่ดี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรม ด้านสถานการณ์ ด้านการปฏิรูป บูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรม ๒ ประการใหญ่ คือ หลักพุทธธรรมประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ผ่านกระบวนการสำคัญ ๔ ข้อ คือ ๑) เป็นต้นแบบรักษาศีล ๕ ๒) พรรคการเมืองไทยและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยเข้าร่วมรักษาศีลกับประชาชนในวันพระใหญ่ ๓) สร้างทีมที่ปรึกษาที่ดีตามหลักพุทธธรรม ๔) การฟังธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวทางการปฏิบัติธรรม ข้อ ๑) เป็นต้นแบบรักษาศีล ๕ ศีล ๕ หมายถึงความตั้งใจที่จะงดเว้นความชั่ว ความทุจริต และสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ ดังพระสารีบุตรได้กล่าวไว้ในคัมภีร์ปฏิสัมมิตทามรรควา ศีล คือ เจตนาความตั้งใจที่จะงดเว้นจากกายทุจริต ๓ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดีกาม และวจีทุจริต ๔ คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำ หยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ ศีล ๕ คือ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์ ศีล ๕ เป็นสิ่งที่มนุษย์ช่วยกันบัญญัติขึ้นมาเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขมีสามัญสำนึกที่รู้ว่า เมื่อเรามีความรักตนเองต้องการความสุขความปลอดภัยในชีวิต คนอื่น

ย่อมมีความรู้สึกเดียวกับเรา มนุษย์ แปลว่า สัตว์ที่มีจิตใจสูง สัตว์ที่รู้จักใช้เหตุผล มนุษย์มีเหตุมีผลรู้จักยับยั้งชั่งใจ แต่สัตว์ไม่มีสิ่งนี้ เมื่อใดที่มนุษย์มีศีล ๕ ครบถ้วน ความเป็นมนุษย์ก็สมบูรณ์ กายก็เป็นปกติ วาจาก็ปกติ ใจก็ปกติ เมื่อไรศีล ๕ ขาดความเป็นมนุษย์ก็ลดลง ศีล ๕ คือเครื่องบ่งชี้ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ ศีล ๕ ประกอบด้วย ๑) ตั้งใจงดเว้นการฆ่าสัตว์ ๒) ตั้งใจงดเว้นจากการลักขโมย ๓) ตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม ๔) ตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด คำเพ้อเจ้อ ๕) ตั้งใจงดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย อันเป็นต้นเหตุแห่งความประมาทการรักษาศีลเป็นกิริยาวัตร คือ วิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง เพราะทุกครั้งที่เรางดเว้นจากความชั่วตั้งใจจะไม่เปียดเบียนใคร ย่อมเกิดกระแสแห่งความดี เกิดความเมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ อันเป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ การรักษาศีลจึงเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจให้บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น

แนวทางการปฏิบัติธรรม ข้อ ๒) พรรคการเมืองไทยและคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยเข้าร่วมรักษาศีลกับประชาชนในวันพระใหญ่ การรักษาศีล ๑๐ มีผลมาก มีอานิสงส์มาก อุโบสถศีลเป็นกุศลวิธีที่นำพามนุษย์ไปสู่สวรรค์ อุโบสถศีล แปลว่า การเข้าอยู่โดยถือศีล ๘ ข้อ วันอุโบสถหรือวันพระนั้นเป็นวันที่เราจะต้องอยู่เยี่ยงพระ คือ รักษาศีล ๘ ในวันพระเรียกว่าอุโบสถศีล ผู้ครองเรือนทั่วไปไม่สะดวกถือศีล ๘ ได้ทุกวัน ก็หาโอกาสถือศีล ๘ กันเฉพาะในวันพระ เรียกว่าอุโบสถศีล อุโบสถศีล ประกอบด้วย ๑) งดเว้นจากการทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป ๒) งดเว้นจากการถือเอาของที่เขาของมิได้ให้ ๓) งดเว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกต่อการประพฤติผิดพรหมจรรย์ ๔) งดเว้นจากการกล่าวเท็จ รวมถึงวจีกรรมในรูปแบบต่างๆ ๕) งดเว้นจากการดื่มสุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ๖) งดเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล ๗) งดเว้นจากการฟ้อนรำขับร้อง ประโคมดนตรี ๘) งดเว้นจากการนั่งและการนอนบนที่นอนสูงใหญ่ อานิสงส์ของการรักษาศีล ๑๐ ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่เพราะความไม่ประมาทเป็นเหตุ เกียรติศักดิ์อันงามของผู้มีศีล ย่อมพึงขจรไปไกลผู้มีศีลเข้าไปสู่สมาคมใดๆ ย่อมเข้าไปอย่างองอาจไม่เก้อเขิน ผู้มีศีลย่อมไม่หลงกระทำกาละ คือ ไม่หลงเพลอสติในเวลาตาย ผู้มีศีลตายแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ เข้าถึงความ เป็นสหายแห่งเทพ บุคคลแม้จะดูงดงามด้วยเครื่องประดับอันมีค่า ก็ยังไม่งามเท่าผู้มีศีลเป็นอาภรณ์ ผู้มีศีลย่อมติเตียนตนเองมิได้ เมื่อพิจารณาถึงศีลที่บริสุทธิ์ย่อมเกิดปิติทุกเมื่อศีล จึงเป็นรากฐานแห่งความดีทุกอย่างและกำจัดความชั่วทั้งปวง

แนวทางการปฏิบัติธรรม ข้อ ๓) สร้างทีมที่ปรึกษาที่ดีตามหลักพุทธธรรม คุณสมบัติของที่ปรึกษาที่ดีเริ่มต้นจากปรัชญาขั้นพื้นฐานอันได้แก่ กัลยาณมิตร และมีสติปัญญาไวพริบ ที่ชาญฉลาด เป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องประกอบด้วยหลักของนักเผยแพร่กับผู้ฟังหรือผู้สอน กับผู้เรียน มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเป็นอันดับต่อไป เพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแพร่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกัน โดยเฉพาะในด้าน

การอบรมสั่งสอนย่อมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ให้เกิดคุณลักษณะผู้สอนซึ่งเรียกว่า องค์คุณของ กัลยาณมิตร องค์ประกอบของกัลยาณมิตร ๗ ประการ ได้แก่ ๑) ปิโย เป็นที่รัก เป็นที่พอใจ ในฐานะที่ สบายและสนิทสนมกันชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม ๒) ครุ เป็นที่เคารพ ในฐานะประพฤติสมควร แก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอับอาย เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย ๓) วิภาณีโย เป็นที่ยกย่อง ในฐานะ ทรงคุณวุฒิคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ๔) วตฺตา เป็นนักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรจะ พูดอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี ๕) วจนกฺขโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ซักถาม คำเสนอแนะวิพากวิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว ๖) คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา เป็นผู้พูดด้วยถ้อยคำที่ลึกซึ้งได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และเรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้ง ยิ่งขึ้นได้ ๗) โน จมฺภูฏาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในฐานะ คือไม่แนะนำในเรื่อง เหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

แนวทางการปฏิบัติธรรม ข้อ ๔) การฟังธรรม หลักควรปฏิบัติในการฟังธรรม ควรมีศรัทธาใน ตัวผู้แสดงธรรม เพราะการฟังโดยไม่เชื่อในคุณงามความดีและความรู้ของผู้แสดงธรรม ย่อมไม่เกิด ประโยชน์แต่อย่างใด ไม่ดูหมิ่นธรรมที่ท่านแสดง คือ ต้องไม่มีอคติ ไม่ด่วนสรุปว่าธรรม ที่ท่านแสดงไว้ ค่าก่อนที่จะฟังจบ การแสดงธรรมบางเรื่องนั้น ถ้าฟังเพียงตอนต้นๆอาจทำให้ จับความได้ไม่ถูกต้อง ต้องฟังให้จบเสียก่อนจึงจะเข้าใจและเห็นจริง ฟังด้วยความตั้งใจในระหว่างฟังธรรม ไม่ควรคุยกัน ไม่ควรแสดงกิริยาเย่อหยิ่ง เหยาะหยັນ หรือแสดงสีหน้าเบื่อหน่าย ควรฟังด้วยความพินิจพิเคราะห์ ฟัง ไปคิดตามไป ถ้ามีสิ่งใดที่สงสัยควรเก็บไว้ถามภายหลังและควรให้เกียรติผู้แสดงธรรม นำเอาหลักธรรม ไปปฏิบัติ การฟังธรรมก็เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิต ควรใช้ปัญญาไตร่ตรองสิ่งที่ได้ฟังมาแล้ว นำไปประยุกต์ใช้กับเรื่องของตน หลักธรรมข้อเดียวกันแต่ละคนอาจนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาของตน ต่างๆกันไปได้

๔.๕.๓ การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการปกครองเมืองไทยแนวทางการดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของกรมการปกครองเมืองไทยแนวทางการดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การพัฒนาภาวะผู้นำของคณะ กรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยเพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดี เป็นนักพูดที่ดี เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี เป็น นักปฏิบัติที่ดี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำ ๔ ด้านใหญ่ๆ คือ ด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรม ด้านสถานการณ์ ด้านการปฏิรูป บูรณาการร่วมกับหลักพุทธธรรม ๒ หลักใหญ่ คือ หลักพุทธธรรม ประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำ และหลักพุทธธรรมบ่งชี้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ผ่านกระบวนการ สำคัญ ๒ ข้อใหญ่ๆ คือ ๑) ดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดีในประเทศไทย ๒) ดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดีในต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวทางการดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี ข้อ ๑) ดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดีในประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชกรณียกิจ ของรัชกาลที่ ๕ ได้แก่

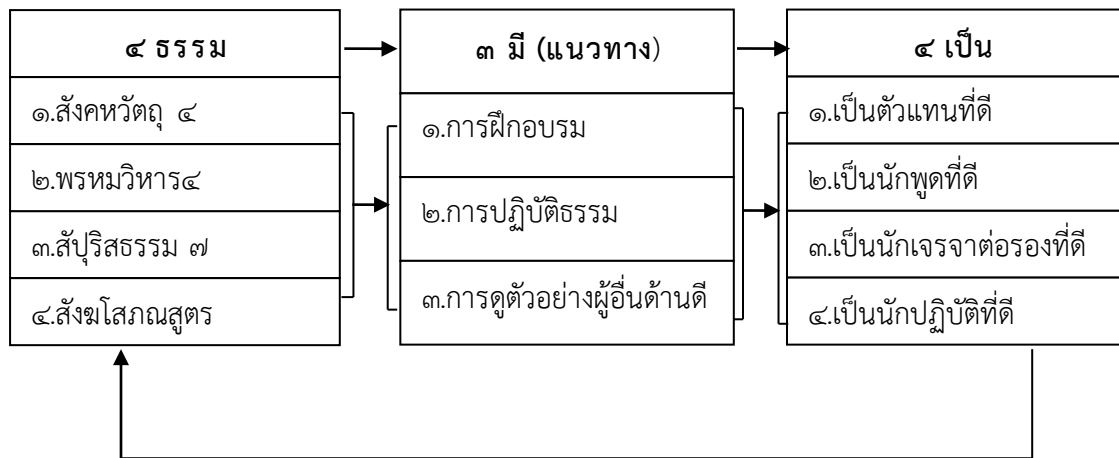
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลิกทาส การป้องกันการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและจักรวรรดอังกฤษ ได้มีการประกาศออกมาให้มีการนับถือศาสนาอย่างอิสระในประเทศไทย โดยบุคคล ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างอิสระ นอกจากนี้ได้มีการนำระบบจากยุโรปมาใช้ในประเทศไทย ได้แก่ ระบบการใช้นับตรและเหรียญบาท ใช้ระบบเขตการปกครองใหม่ เช่น มณฑลและเทศาภิบาล จังหวัดและอำเภอ และได้มีการสร้างรถไฟสายแรก คือ กรุงเทพฯ ถึงเมืองนครราชสีมา ลงวันที่ ๑ มีนาคม ร.ศ.๑๐๙ ซึ่งตรงกับพุทธศักราช ๒๔๓๓ นอกจากนี้ยังมีงานพระราชนิพนธ์ที่สำคัญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ พระราชกรณียกิจรัชกาลที่ ๙ ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเพื่อพสกนิกรชาวไทย เสมอมา เริ่มจากเสด็จเยี่ยมเยียนและพระราชทานความช่วยเหลือแก่ราษฎร ตั้งแต่พ.ศ.๒๔๙๕ เริ่มจากราษฎรที่อยู่ใกล้เคียงกับพระราชวังวังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และขยายพื้นที่ไปทั่วทุกภาคของประเทศไทยจนอาจกล่าวได้ว่าไม่มีพื้นที่แห่งใดเลยในประเทศไทยที่พระองค์ไม่เคยเสด็จพระราชดำเนินไปถึง จำนวนโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่ปัจจุบันมีมากกว่า ๑,๐๐๐ โครงการ พระองค์ทรงงานหนัก ตรากตรำมายาวนาน ทรงถือกำเนิดมาพร้อมกับภาระและหน้าที่ ใครจะว่าเกิดเป็นพระเจ้าแผ่นดินแล้วสุขสบาย บางคนยังไม่เคยเดินไปลุยโคลนคลุกดินคลุกฝุ่นเลยด้วยซ้ำ ในขณะที่พระเจ้าแผ่นดินไทยในหลวงของเราทรงทำมาหมดทุกอย่างแล้ว ทั้งลงไปเดินลุยโคลน ขับรถไปตามป่าเขาถิ่นทุรกันดาร ตากแดด ตากฝน ภาระเพื่อประเทศชาติยิ่งใหญ่แค่ไหน ทรงแบกรับไว้ พระองค์เดียวที่สำคัญไม่อยู่ในฐานะแก้ต่างกับใครได้ คนทั่วไปถูกใครว่าใครกล่าวหา ยังออกมาโต้ตอบได้ ไม่อึดอัด แต่พระเจ้าแผ่นดินทำไม่ได้

แนวทางการดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดี ข้อ ๒) การดูตัวอย่างผู้อื่นด้านดีในต่างประเทศ ลี กวน ยู เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสิงคโปร์ และถือเป็นผู้วางรากฐานสำคัญต่างๆ ที่ทำให้สิงคโปร์ เป็นอย่างทุกวันนี้ ท่านเสียชีวิตในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๐๑๕ หลังจากเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาล Singapore General Hospital ด้วยอาการปอดบวมขั้นรุนแรงเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ ท่านได้ทุนไปศึกษา ที่ประเทศอังกฤษ ลี กวน ยู ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นภาษาแม่มาตั้งแต่เกิด ก่อนหน้านี ลี กวน ยู ประกาศว่า ตนนับถือศาสนาพุทธ และลัทธิเต๋า ในปี ๒๐๐๙ ท่านเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกและคนที่ดำรงตำแหน่งนานที่สุดของสิงคโปร์ แถมยังเข้ารับตำแหน่งเมื่ออายุเพียง ๓๕ ปี ลี กวน ยู ออกกำลังกายทุกวัน แม้จะยุ่ง กับเรื่องงาน เรื่องครอบครัวหรือ แม้แต่ต้องเดินทางไปต่างประเทศ แต่ท่านก็แบ่งเวลาไว้ออกกำลังกายทุกวัน ท่านทุ่มเงินกว่า ๑๐ ล้านเหรียญ ให้กองทุน ลี กวน ยู เพื่อการเรียนรู้ ๒ ภาษา (Lee Kuan Yew Fund For Bilingualism) ท่านยอมรับว่า หลายสิ่งที่ตัวเองทำไปก็ไม่ใช่เรื่องที่ดีงามและถูกต้องเสมอ ประธานาธิบดี บารัค โอบามา ยกย่อง ลี กวน ยู ว่า เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และเป็นยักษ์ใหญ่ตัวจริงของประวัติศาสตร์ ส่วน บัน คี มุน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ก็ชื่นชม ลี กวน ยู เป็นผู้เปลี่ยนสิงคโปร์จากประเทศ กำลังพัฒนาให้กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วประเทศหนึ่งของโลก และยังทำให้กลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจนานาชาติ ลี กวน ยู เคยเขียนไว้ในหนังสือของเขาว่า ทำายุที่สุด

ความพึงพอใจสูงสุดในชีวิตของผมคือ การที่ผมได้ใช้เวลาหลายปีในการรวบรวมความมุ่งมั่นตั้งใจจริง ให้ที่นี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยตัวเอง เป็นที่ ที่ปลอดภัยและเป็นที่ที่เท่าเทียมกันสำหรับ ทุกเชื้อชาติและมันก็จะอยู่อย่างนี้ตลอดไปเหมือนที่เป็นมาแม้ผมจะไม่อยู่แล้วก็ตาม (One Man's View of the World, 2013)

“ ขยายคำอธิบาย ๔ เป็น” นอกจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมและการศึกษาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย การบูรณาการทฤษฎีและพุทธธรรมที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทย ที่เหมาะสมในเรื่องของคุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยสามารถสังเคราะห์ผลลัพธ์ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งเป็นผลจากการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองไทยทั้ง ๓ แนวทาง ที่สามารถจะคาดการณ์หลังจากนำไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมกับค่านิยมของคนไทย ประกอบด้วย ๑) **เป็นตัวแทนที่ดี** ได้แก่ มีวิสัยทัศน์ มีการกำกับดูแลและมอบหมายงานที่ดี ส่งเสริมสร้างเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างแรงบันดาลใจให้คนทำงานในพรรคการเมืองได้ ใช้หรือบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น ๒) **เป็นนักพูดที่ดี** ซึ่งการเป็นนักพูดที่ดีจะต้องเริ่มจากการพัฒนาคุณสมบัติคุณลักษณะภายในให้คิดดี คิดบวก มีความเชื่อมั่นในตนเอง บุคลิกภาพเหมาะสม มีทักษะการสื่อสารที่ดี สามารถนำหลักพุทธธรรมสัปปุริสธรรม ๗ มาปรับใช้ในเรื่องของรู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาลเวลาอันเหมาะสม รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล หรือหลักพุทธธรรมสังคหวัตถุ ๔ ปิยะวาจา พุตจาไพเราะอ่อนหวาน เป็นต้น ๓) **เป็นนักเจรจาต่อรองที่ดี** ผลของการพัฒนาจะทำให้พรรคการเมืองเป็นผู้ที่สามารถหาทางเลือกและโอกาสในการแก้ไขปัญหาแบบยืดหยุ่น คำนึงถึงความสมดุลทางการทำงานร่วมกันแบบ WIN-WIN เพื่อให้งานเดินหน้าไปด้วยดี ชักชวนคนให้มาร่วมทำงานด้วยดีและมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ๔) **เป็นนักปฏิบัติที่ดี** ผลกระทบที่เกี่ยวข้องเนื่อง กับการขับเคลื่อน ความคาดหวังของผู้ตามในพรรคการเมืองจาก ข้อ ๑ – ข้อ ๓ จะล้มเหลวหากการให้ความสำคัญหรือขีดความสามารถของผู้นำที่ขาดการปฏิสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่างๆ มีข้อจำกัด ในการปฏิบัติหรือไม่เป็นนักปฏิบัติที่ดี เป็นต้น เพื่อเป็นการยืนยันความสำคัญเชื่อมโยงของโมเดลที่ค้นพบจึงขอเสนอเป็นแผนภาพประกอบการอธิบายโดยรวม ดังนี้ (อยู่ในหน้าต่อไป)

ภาพอธิบายความเชื่อมโยงของ “โอพาร์โมเดล ๔ ธรรม ๓ มี ๔ เป็น”

แผนภาพที่ ๔.๓ “โอพาร์โมเดล : ๔ ธรรม ๓ มี ๔ เป็น”